

สองทศวรรษการพัฒนาประชาธิปไตยในเกาหลีใต้: ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค*

วิเชียร อินทะสี**

บทคัดย่อ

ในช่วงรัฐบาลอำนาจนิยมปกครองเกาหลีใต้ ผู้นำการเมืองได้ปราบปรามกลุ่มเรียกร้องประชาธิปไตย และใช้วิธีการขจัดในการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อรักษาอำนาจของตนเอง อย่างไรก็ตาม ผู้นำการเมืองก็ไม่อาจต้านทานพลังเรียกร้องของประชาชนได้ จึงต้องยอมรับข้อเสนอนในการปฏิรูปการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย ในช่วงเกิดการชุมนุมใหญ่ในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1987 เมื่อระบอบการเมืองเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตยแล้ว การพัฒนาประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ได้ดำเนินไปอย่างมั่นคง โดยไม่หวนกลับไปเป็นแบบอำนาจนิยมอีก จากกรณีวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตย พบว่าสาเหตุที่ทำให้ประชาธิปไตยในเกาหลีใต้พัฒนาไปอย่างมั่นคง เพราะมีปัจจัยเกื้อหนุนคือ บทบาทที่เข้มแข็งของกลุ่มเคลื่อนไหวหรือประชาสังคม ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคคือ การขาดความเป็นสถาบันของพรรคการเมือง และปัญหาความเป็นภูมิภาคนิยม แม้ค่านิยมของลัทธิขงจื้อบางส่วนขัดต่อหลักการประชาธิปไตย แต่ก็ได้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตย

คำสำคัญ : อำนาจนิยม การพัฒนาประชาธิปไตย ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค เกาหลีใต้

ได้รับบทความเมื่อ 24 มกราคม 2555; ตอรับเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2555

* บทความวิจัยนี้สรุปมาจากรายงานผลการวิจัยของผู้เขียน เรื่อง พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้: สองทศวรรษภายหลังการชุมนุมใหญ่ใน ค.ศ.1987 ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

** วิเชียร อินทะสี อาจารย์ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ อดีตนักวิจัยชำนาญการพิเศษ สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผลงานวิจัยที่สำคัญ เช่น นโยบายการรวมเกาหลี: พัฒนาการและแนวโน้มในทางปฏิบัติ, นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นต่อเกาหลี ในช่วงที่ญี่ปุ่นยึดครองและช่วงหลังการได้รับเอกราช, การดำเนินนโยบายการทูตแบบบีบบังคับของสหรัฐอเมริกา ในกรณีความขัดแย้งกับเกาหลีเหนือ ในช่วงหลังสงครามเย็น, และการต่อสู้กับการคอร์รัปชันทางการเมืองในเกาหลีใต้ ในช่วงต้นของกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย

Two Decades of Developing Democracy in South Korea: Facilitating and Obstructing Factors

Wichian Intasi

Abstract

During South Korea under Authoritarian governments, political leaders suppressed democracy movements and abused power in order to amend constitution for consolidating their political power. However, they were unable to resist popular demand for democratic rule and eventually agreed to undertake political reform when the mass demonstration took place in June 1987. After the transition to democracy, South Korea's political system did not reverse into authoritarianism. In examining facilitating and obstructing factors in South Korea's democracy development, this study found that notably and active citizen movements or robust civil society, successful economic development, and social progress contributed to the democratic consolidation. But the problem of institutionalization of political party and regionalism were obstructing factors. Though some elements of Confucian values may not be compatible with democratic value, this factor did not significantly hinder democracy development.

Keywords: authoritarianism; democracy development; facilitating factor; obstructing factor; South Korea

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองจากอำนาจนิยม (authoritarianism) หรือเผด็จการไปเป็นประชาธิปไตย ซึ่งเกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ได้มีลักษณะที่แตกต่างกันไป ในบางประเทศเกิดขึ้นจากผู้นำเดิมยินยอมมอบอำนาจให้แก่ประชาชน บางประเทศเกิดจากการชุมนุมเรียกร้องเพื่อมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งเมื่อผู้ปกครองหรือผู้นำการเมืองเห็นว่าไม่อาจต้านทานพลังเรียกร้องได้ ในที่สุดก็ต้องประนีประนอมกับผู้ชุมนุมเรียกร้อง อันนำไปสู่การปฏิรูปการเมือง หรือในบางกรณีอาจนำไปสู่ความรุนแรง ถ้าผู้นำการเมืองใช้กำลังเข้าปราบปราม แต่ถ้าผู้ชุมนุมมีพลังมากกว่าหรือได้รับการสนับสนุนในวงกว้าง ก็ย่อมสามารถโค่นล้มระบอบการเมืองเดิม และสถาปนาระบอบการเมืองใหม่ขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ ย่อมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกติกากการเมืองเดิม โดยผู้นำไม่อาจผูกขาดอำนาจได้อีกต่อไป ประชาชนได้รับโอกาสเข้าร่วมในการตัดสินใจ และตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล ซึ่งย่อมเป็นผลให้นักการเมืองและข้าราชการต้องรับผิดชอบต่อประชาชนมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อระบอบการเมืองเปลี่ยนผ่านจากอำนาจนิยมไปเป็นประชาธิปไตยแล้ว ก็ไม่ได้หมายความว่าระบอบการเมืองจะเป็นประชาธิปไตยอย่างมั่นคง เพราะในหลายประเทศระบอบประชาธิปไตยได้ถูกโค่นล้มโดยการรัฐประหาร และกลับไปสู่ระบอบเผด็จการอีก หรือในบางประเทศ แม้ในรัฐธรรมนูญระบุว่าได้ยึดถือแนวทางประชาธิปไตยในการปกครอง แต่ในข้อเท็จจริงประชาชนไม่มีสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองอย่างแท้จริง โดยข้าราชการหรือกลุ่มผู้นำเดิมยังสามารถแทรกแซงการเมืองอยู่ จึงเป็นผลให้ระบอบประชาธิปไตยอ่อนแอ และระบอบการเมืองไม่สามารถจัดสรรคุณค่าหรือทรัพยากรให้แก่กลุ่มต่างๆ ในสังคมได้อย่างเหมาะสม อันเป็นมูลเหตุนำไปสู่ความไร้เสถียรภาพทางการเมือง และเกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลขึ้นบ่อยครั้ง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามมา

เกาหลีใต้ถูกอ้างถึงบ่อยครั้งในฐานะประเทศซึ่งระบอบประชาธิปไตยพัฒนาอย่างมั่นคง นับตั้งแต่กระบวนการความเป็นประชาธิปไตย (democratization) เริ่มต้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมใน ค.ศ.1987 แม้ประเทศได้อยู่ภายใต้การ

ปกครองของผู้นำทหารมากกว่า 20 ปี แต่เมื่อระบอบการเมืองเปลี่ยนไปเป็นประชาธิปไตยไปแล้ว ก็ไม่ได้เกิดการรัฐประหาร เพื่อเปลี่ยนระบอบการเมืองไปเป็นแบบอำนาจนิยมอีก ดังที่เกิดขึ้นในหลายประเทศของเอเชีย ดังนั้นในบทความนี้ ผู้เขียนจึงต้องการอธิบายว่าทำไมการพัฒนาประชาธิปไตยในเกาหลีใต้จึงเป็นไปได้เป็นอย่างดี โดยจะชี้ให้เห็นถึงปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาดังกล่าว โดยการนำเสนอเริ่มต้นที่กรอบแนวทางในการวิเคราะห์เกาหลีใต้ในยุคอำนาจนิยม การเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย เกาหลีใต้ในยุคการพัฒนาประชาธิปไตย และปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

กรอบแนวทางในการวิเคราะห์

ในความเห็นของโรเบิร์ต ดาห์ล (Robert Dahl) ระบอบการเมืองที่จะถือเป็นประชาธิปไตยนั้น อย่างน้อยต้องมีองค์ประกอบขั้นพื้นฐาน 8 ประการ คือ เสรีภาพในการก่อตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม (freedom to form and join organizations) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (freedom of expression) สิทธิในการลงคะแนนเสียง (right to vote) การได้รับโอกาสเท่าเทียมกันในการดำรงตำแหน่งสาธารณะ (eligibility for public office) สิทธิของผู้นำการเมืองในการแข่งขันหาความสนับสนุนหรือคะแนนเสียง (rights of political leaders to compete for support/votes) ความสามารถในการได้รับข้อมูลข่าวสารจากหลายแหล่ง (alternative sources of information) การเลือกตั้งที่จัดขึ้นอย่างเสรีและยุติธรรม (free and fair elections) และนโยบายของรัฐบาลต้องเป็นไปตามคะแนนเสียงสนับสนุนและความต้องการของประชาชน (institutions for making government policies depend on votes and other expressions of preference) (Dahl 1971, 1-3)

สำหรับกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากอำนาจนิยมไปเป็นประชาธิปไตยนั้น เทอร์รี่ ลินน์ คาร์ล (Terry Lynn Karl) เสนอว่าอาจเกิดขึ้นในรูปแบบของการปฏิรูป (reform) การปฏิวัติ (revolution) การบังคับ (imposition) และการให้คำมั่นสัญญา (pact) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวแสดงที่สำคัญ คือ ผู้นำ (elite ascendant) กับมวลชน (mass ascendant) ว่าใครมีอำนาจในเชิงเปรียบเทียบมากกว่ากัน

โดยจะสัมพันธ์กับกลยุทธ์ (strategy) ที่ใช้ ระหว่างการประนีประนอม (compromise) กับการใช้กำลังบังคับ (force) กล่าวคือถ้าผู้นำมีอำนาจมากกว่ามวลชน กลยุทธ์การเปลี่ยนผ่านอาจปรากฏในรูปของการให้คำมั่นสัญญาซึ่งเป็นการประนีประนอม หรือการบังคับซึ่งเป็นการใช้กำลัง แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีมวลชนมีอำนาจมากกว่าผู้นำ การเปลี่ยนผ่านอาจปรากฏในรูปการปฏิรูปซึ่งเป็นการประนีประนอม หรือการปฏิวัติซึ่งเป็นการใช้กำลังบังคับ (Karl 1990, 8-9)

ส่วนบาร์บารา เกดเดส (Barbara Geddes) ให้ความเห็นว่าการสิ้นสุดของระบอบอำนาจนิยมจะแตกต่างกันออกไป เพราะแต่ละประเภทมีกระบวนการตัดสินใจ การสรรหาผู้นำ และการตอบสนองต่อสังคมและประชาชนแตกต่างกัน โดยเกดเดสได้จำแนกระบอบอำนาจนิยมออกเป็นระบอบทหาร (military regime) ระบอบพรรคเดียว (single-party regime) ระบอบอิงตัวบุคคล (personalist regime) และระบอบผสม ดังกรณีระบอบทหาร การเปลี่ยนผ่านจากรบอบทหารไปเป็นประชาธิปไตย มักเกิดจากความแตกแยกระหว่างผู้นำทหารที่เข้ามายุติกุมอำนาจ การถอนตัวของกองทัพออกจากการเมือง จึงปรากฏในรูปของการเจรจาและการต่อรอง ส่วนระบอบอิงตัวบุคคล ผู้นำอาจมาจากกองทัพและอาจตั้งพรรคการเมืองเพื่อสนับสนุนตนเอง แต่ทั้งกองทัพและพรรคการเมืองไม่มีอำนาจการตัดสินใจอย่างอิสระ จากความทะเยอทะยานหรือความปรารถนาส่วนตัวของผู้นำ เมื่อผู้นำสามารถยึดกุมอำนาจได้ โดยทั่วไปก็จะสร้างเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วยเพื่อนฝูง เครือญาติและพันธมิตร พร้อมกับการสร้างหลักประกันในด้านการสนับสนุนและความภักดี โดยการแจกจ่ายผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ผู้นำมักพยายามอยู่ในอำนาจให้ยาวนานเท่าที่จะทำได้ แต่โดยทั่วไปมักจะสิ้นสุดโดยการรัฐประหาร การกบฏ การลอบสังหาร การลุกฮือของประชาชน หรือไม่ก็การรุกรานจากภายนอก (Geddes 1999, 120-25)

ด้านแกรเม กิล (Graeme Gill) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย อาจเกิดจากวิกฤตเศรษฐกิจ (economic crisis) การระดมพลังทางการเมือง (political mobilization) ซึ่งก่อตัวขึ้นนอกอาณาเขตของระบอบอำนาจนิยม แรงกดดันจากภายนอก (external pressure) และความแตกแยก

ภายในระบอบ (regime disunity) ย่อมทำให้ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้นำและระบอบลดลง ในการสิ้นสุดของระบอบอำนาจนิยมนี้ อาจเกิดขึ้นโดยปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง หรือหลายปัจจัยประกอบกัน (Gill 2000, 9-42)

ด้านการพัฒนาประชาธิปไตยให้มั่นคง โดยที่ระบอบการเมืองไม่หวนกลับไปเป็นแบบอำนาจนิยมอีก ในทฤษฎีของดังควอร์ท รัสโทว์ (Dankwart Rustow) ความเป็นเอกภาพภายในชาติ (national unity) ต้องถือว่าเป็นปัจจัยที่ต้องมาก่อนปัจจัยอื่นๆ การแก้ไขความขัดแย้ง และการรับหลักการประชาธิปไตยมาใช้ นักการเมืองและประชาชนต้องถือปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวด้วย (Rustow 1970, 360-62) นอกจากนี้เงื่อนไขตามที่รัสโทว์เสนอไว้ การเรียนรู้ทางการเมืองก็เป็นปัจจัยสนับสนุนอีกประการหนึ่ง ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง เนื่องจากการเรียนรู้ทางการเมืองตั้งอยู่บนฐานคติที่ว่า ความคิดหรือความเชื่อไม่ใช่เป็นสิ่งที่ตายตัว จึงสามารถที่จะถูกแทนที่หรือเปลี่ยนแปลงได้ และถึงแม้การเรียนรู้ทางการเมืองเกิดขึ้นในทุกระดับของสังคม แต่ประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ของผู้นำการเมือง ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์ประชาธิปไตย ที่ผู้นำในระบอบเผด็จการหรืออำนาจนิยมย่อมประจักษ์ว่าการเคลื่อนไหว การชุมนุม และการต่อสู้ของประชาชน มักจะนำไปสู่วิกฤตและการสิ้นสุดของระบอบ (Bermeo 1992, 274-76)

นอกจากเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว ประชาสังคม (civil society) ถือเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ช่วยให้ประชาธิปไตยเข้มแข็ง เพราะกลุ่มต่างๆ ที่เป็นประชาสังคมเกิดขึ้นโดยความสมัครใจ มีความเป็นอิสระจากรัฐ และผูกพันกันโดยระเบียบและกฎเกณฑ์ที่เห็นพ้องร่วมกัน ประชาสังคมจึงเปรียบได้กับองค์กรที่อยู่ตรงกลางระหว่างเอกชนกับรัฐ การที่ประชาสังคมมีบทบาทเข้มแข็งขึ้น ย่อมช่วยจำกัดขอบเขตอำนาจ และตรวจสอบการกระทำที่อาจเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบของรัฐบาล (Diamond 1994, 7-11)

นอกจากปัจจัยด้านการเมืองดังกล่าว ปัจจัยด้านเศรษฐกิจก็นับว่ามีความสัมพันธ์กับการพัฒนาประชาธิปไตย ดังเซเมอร์ มาร์ติน ลิปเซ็ท (Seymour Martin Lipset) ให้ข้อสังเกตว่า ถ้าประเทศใดมีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง ประชาธิปไตยในประเทศนั้นก็จะยั่งยืน โดยเขาจำแนกตัวชี้วัดระดับการพัฒนา

เศรษฐกิจจอกออกเป็นความมั่งคั่ง กระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม ความเป็นเมือง (urbanization) และการศึกษา (Lipset 2003, 56) เช่นเดียวกับลูเซียน พาย (Lucian W. Pye) ที่เห็นว่า การเกิดขึ้นของชนชั้นกลางและการที่ประชาชนได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น จะนำไปสู่การก่อตัวของศูนย์อำนาจใหม่ อันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ซึ่งก็หมายถึงอำนาจในการปกครองและอำนาจในการบังคับ (coercion) ของฝ่ายอำนาจนิยม (Pye 1990, 9) ลาร์รี ไดอมนด์ (Larry Diamond) ได้ประเมินข้อสังเกตที่ลิปเซตีให้ไว้เมื่อ 30 ปีที่แล้ว ประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมีส่วนเกื้อหนุนต่อประชาธิปไตยสองนัยด้วยกัน เมื่อมีประชาธิปไตย การพัฒนาที่ยั่งยืน ก็จะช่วยสร้างความปลอดภัยและความมั่นคงให้แก่ประชาธิปไตย แต่ถ้ายังไม่มีประชาธิปไตย การพัฒนานั้นก็จะนำไปสู่การมีประชาธิปไตยในไม่ช้าก็เร็ว (Diamond 1992, 485)

สำหรับปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ในทฤษฎีของซามูเอล ฮันติงตัน (Samuel Huntington) โครงสร้างทางสังคมอันเป็นเงื่อนไขให้ประชาธิปไตยพัฒนา ต้องประกอบด้วยกลุ่มที่มีโครงสร้างแตกต่างและค่อนข้างมีความเป็นอิสระ ซึ่งได้แก่ ชนชั้นทางสังคม กลุ่มต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับภูมิภาค กลุ่มอาชีพ กลุ่มเชื้อชาติและศาสนา เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้จะช่วยท้าทายหรือจำกัดอำนาจของรัฐ ในขณะที่เดียวกันก็จะทำหน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจ ถ้าในสังคมใดขาดกลุ่มที่เป็นอิสระดังกล่าว ก็จะทำให้สังคมนั้นถูกปกครองโดยผู้นำที่ใช้อำนาจอย่างไม่จำกัด ดังเช่น ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และระบอบอำนาจนิยม (Huntington 1984, 202-3)

นอกจากปัจจัยต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ยังอาจมีปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลทำให้ประชาธิปไตยก้าวหน้าหรือถอยหลัง ดังนั้นในการศึกษากระบวนการความเป็นประชาธิปไตยในประเทศใดประเทศหนึ่ง ย่อมจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยหลายอย่าง ดังที่ซามูเอล ฮันติงตันตั้งข้อสังเกตไว้ดังนี้ ประการแรก ไม่มีปัจจัยหนึ่งปัจจัยเดียวที่สามารถอธิบายพัฒนาการประชาธิปไตยในทุกประเทศ หรือในประเทศใดประเทศหนึ่ง ประการที่สอง ไม่มีปัจจัยหนึ่งปัจจัยเดียวที่จำเป็นต่อการพัฒนาประชาธิปไตยเหมือนกันในทุกประเทศ ประการ

ที่สาม กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยในแต่ละประเทศ เป็นผลมาจากหลายปัจจัยรวมกัน ประการที่สี่ เหตุการณ์ร่วมกันที่ก่อให้เกิดประชาธิปไตยมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ประการที่ห้า เหตุการณ์ร่วมกันที่ก่อให้เกิดกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย (wave of democratization) ในช่วงหนึ่งย่อมแตกต่างกันไปจากเหตุการณ์ร่วมกันในช่วงอื่น และประการที่หก เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบอบในช่วงแรก ถือว่าแตกต่างจากเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบอบในช่วงปลาย (Huntington 1991, 38)

เกาหลีใต้ในยุคอำนาจนิยม

นับตั้งแต่การสถาปนาสาธารณรัฐเกาหลี และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญใน ค.ศ. 1948 เกาหลีใต้ได้อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลอำนาจนิยม จวบจนถึงการชุมนุมใหญ่ใน ค.ศ. 1987 ซึ่งนำไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย โดยในช่วงประธานาธิบดีอีซึงมัน (Syngman Rhee) ดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศคนแรก ถึงแม้การเข้าดำรงตำแหน่ง สมัชชาแห่งชาติเป็นผู้เลือก แต่เมื่อใกล้ครบวาระเขากลับหันเหว่าอาจไม่ได้รับเลือกจากสมัชชาแห่งชาติ ให้ดำรงตำแหน่งเป็นวาระที่สอง ด้วยเหตุนี้ ประธานาธิบดีอีซึงมันจึงใช้วิธีการขู่บังคับสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ ลงมติผ่านร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดให้ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง

เมื่อประธานาธิบดีอีซึงมันสามารถดำรงตำแหน่งเป็นสมัยที่สอง แต่ก็ต้องเผชิญกับข้อจำกัดของรัฐธรรมนูญ ที่กำหนดให้ประธานาธิบดีอยู่ในตำแหน่งสองวาระ ดังนั้นรัฐบาลของเขาจึงยื่นร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อยกเลิกการกำหนดวาระ โดยพรรครัฐบาลสามารถใช้กลวิธีให้ยุติการแก้ไขผ่านความเห็นชอบ ถึงแม้ในการลงมติ คะแนนเสียงของพรรครัฐบาลขาดไปหนึ่งเสียงก็ตาม ความสำเร็จในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ จึงเป็นผลให้ประธานาธิบดีอีซึงมันดำรงตำแหน่งผู้นำต่อเป็นสมัยที่สาม ตามผลการเลือกตั้งในวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ. 1956

นอกจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อรักษาอำนาจ ประธานาธิบดีอีซึงมันยังใช้กฎหมายความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Law) เพื่อทำลาย

นักการเมืองฝ่ายค้านและผู้ต่อต้านรัฐบาล โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถกล่าวหาบุคคลเหล่านั้นว่าเป็นผู้สนับสนุนคอมมิวนิสต์หรือฝักใฝ่เกาหลีเหนือ อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจเผด็จการดังกล่าว ก็ไม่ได้เป็นหลักประกันในการอยู่ในตำแหน่งได้ตลอดไป เพราะประชาชนได้ตระหนักว่าผู้นำรัฐบาลใช้อำนาจโดยมิชอบ เพื่อประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง โดยไม่รับฟังข้อวิพากษ์วิจารณ์จากฝ่ายค้านและประชาชน ดังนั้นการที่รัฐบาลใช้วิธีโกงการเลือกตั้ง โดยใช้เงินจำนวนมหาศาล ที่ได้จากนักธุรกิจซึ่งมีผลประโยชน์แอบกับพรรครัฐบาล ในการซื้อคะแนนเสียง อันเป็นผลให้ประธานาธิบดีอึซึ่งมันได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งประธานาธิบดีเมื่อวันที่ 15 มีนาคม ค.ศ.1960 จึงเป็นเหตุนำไปสู่การชุมนุมประท้วงใหญ่ และในที่สุดประธานาธิบดีอึซึ่งมันต้องลาออกจากตำแหน่งในวันที่ 26 เมษายนถัดมา

ภายหลังสิ้นสุดยุครัฐบาลอึซึ่งมัน เกาหลีใต้มีรัฐบาลพลเรือนนำโดยนายกรัฐมนตรีชางเมียง (Chang Myun) บริหารประเทศเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ เพราะในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1961 คณะทหารที่นำโดยนายพลปักจงฮี (Park Chung-hee) ได้ก่อรัฐประหาร โดยอ้างเหตุผลเพื่อขจัดคอร์รัปชัน เร่งรัดพัฒนาประเทศ และสร้างความเข้มแข็งให้แก่กองทัพ คณะรัฐประหารได้จัดตั้งสภาสูงสุดเพื่อการฟื้นฟูบูรณชาติ (Supreme Council for National Reconstruction-SCNR) ให้เป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุด โดยมีนายพลปักจงฮีเป็นประธาน (Kim 2004, 73) และจัดตั้งสำนักข่าวกรองแห่งเกาหลี (Korean Central Intelligence Agency-KCIA) ขึ้น หลังจากนั้น คณะรัฐประหารได้ประกาศใช้กฎหมายชำระสะสางทางการเมือง (Political Purification Act) ในเดือนมีนาคม ค.ศ.1962 เพื่อตัดสิทธิ์การเมืองของนักการเมืองที่ถูกกล่าวหาว่าประพฤติมิชอบ และเพื่อปูทางสำหรับการก้าวดำรงตำแหน่งผู้นำการเมืองของนายพลปักจงฮี (Eckert et al. 1990, 362)

เมื่อมั่นใจในเส้นทางก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งผู้นำเกาหลีใต้ไม่มีอุปสรรคขัดขวางแล้ว นายพลปักจงฮีจึงลาออกจากกองทัพ เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งประธานาธิบดี พร้อมกับให้คิมจงพิล (Kim Jong-pil) ซึ่งเป็นผู้อำนวยการสำนักข่าวกรอง อาศัยเครือข่ายและกลไกของสำนักข่าวกรองและ

เงินทุนที่ได้จากนักธุรกิจ ก่อตั้งพรรคสาธารณรัฐประชาธิปไตย (Democratic Republican Party-DRP) เพื่อเป็นฐานสนับสนุนอีกทางหนึ่ง ผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีในเดือนตุลาคม ค.ศ.1963 นายพลปักจงฮีได้รับชัยชนะ และได้ชัยชนะเป็นครั้งที่สองใน ค.ศ.1967 ต่อมาเมื่อใกล้ครบวาระที่สอง ก็ได้ยื่นร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สามารถดำรงตำแหน่งในวาระที่สาม ท่ามกลางการต่อต้านจากนักศึกษาและพรรคฝ่ายค้าน และในเดือนกันยายน ค.ศ.1969 ร่างแก้ไขได้ผ่านการเห็นชอบจากสมัชชาแห่งชาติ โดยไม่มีสมาชิกพรรคฝ่ายค้านอยู่ในที่ประชุม

แม้ประธานาธิบดีปักจงฮีประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งใน ค.ศ. 1971 แต่ผลการเลือกตั้งได้บ่งบอกว่าการอยู่ในอำนาจของประธานาธิบดีปักจงฮี ไม่ใช่สิ่งที่ยั่งยืนต่อไป เพราะนอกจากเผชิญการต่อต้านของฝ่ายค้าน นักศึกษา และผู้ใช้แรงงานแล้ว ชนชั้นกลางในเขตเมืองก็เริ่มไม่พอใจมากขึ้นต่อความเป็นเผด็จการของเขา ดังการที่คิมแดจุง (Kim Dae-jung) ผู้สมัครพรรคฝ่ายค้าน ได้คะแนนเสียงในกรุงโซลเกือบร้อยละ 60

เมื่อเผชิญกระแสการต่อต้านที่นับวันจะเพิ่มขึ้น ประธานาธิบดีปักจงฮีจึงตัดสินใจประกาศภาวะฉุกเฉิน ในเดือนธันวาคม ค.ศ.1971 โดยงดการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ ยุบสมัชชาแห่งชาติและพรรคการเมือง ห้ามดำเนินกิจกรรมทางการเมือง และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในด้านต่างๆ พร้อมกันนั้นได้แก้ไขรัฐธรรมนูญ และประกาศใช้ในเดือนธันวาคม ค.ศ.1972 อันเป็นที่รู้จักกันในชื่อรัฐธรรมนูญยูชิน (Yushin Constitution) โดยกำหนดให้สภาแห่งชาติเพื่อการรวมประเทศ (National Council for Reunification) ทำหน้าที่เลือกประธานาธิบดี ให้ความเห็นชอบการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามที่สมัชชาแห่งชาติเสนอ และประธานาธิบดีดำรงตำแหน่งโดยไม่จำกัดวาระ มีอำนาจยุบสมัชชาแห่งชาติ ประกาศมาตรการฉุกเฉิน และมีสิทธิเสนอชื่อบุคคลจำนวนหนึ่งในสาม เพื่อเป็นสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีใน ค.ศ. 1972 และค.ศ.1978 สภาแห่งชาติเพื่อการรวมประเทศได้ออกเสียงอย่างเป็นทางการเอกฉันท์ ในการเลือกประธานาธิบดีปักจงฮีเป็นผู้นำเกาหลีใต้

นอกจากใช้วิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐบาลปักจองฮียังได้ใช้สำนักข่าวกรองเป็นเครื่องมือในทางการเมือง เพื่อขัดขวางการเคลื่อนไหวของฝ่ายต่อต้านรัฐบาล นอกจากนั้น การที่รัฐบาลปักจองฮีสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเน้นอุตสาหกรรมและการส่งออก ได้ก่อให้เกิดการแสวงหาประโยชน์อันมิชอบ โดยนักการเมืองและข้าราชการได้รับประโยชน์ในรูปทรัพย์สินเงินทองจากการอนุมัติการลงทุนในโครงการต่างๆ การจัดซื้อจัดจ้าง การให้สิทธิพิเศษในการนำเข้าและส่งออก เพื่อนำไปใช้ในการรักษาอำนาจของผู้นำการเมืองในรูปของการซื้อคะแนนเสียง หรือการแจกจ่ายให้แก่ผู้อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ ในขณะที่เดียวกัน การเน้นการส่งออกก็เป็นเหตุให้รัฐบาลต้องกดดันค่าจ้างแรงงานเพื่อให้สินค้ามีต้นทุนต่ำ และสามารถแข่งขันได้ในตลาดต่างประเทศ จึงเป็นการสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใช้แรงงาน

ผลจากการที่ประธานาธิบดีปักจองฮีใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จ และแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง การชุมนุมต่อต้านระบอบยิวซินจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลให้รัฐบาลต้องประกาศใช้มาตรการฉุกเฉินเพื่อปราบปรามผู้ไม่เห็นด้วย จนถึงกลับมีการกล่าววาทันตั้งแต่การประกาศใช้มาตรการฉุกเฉินฉบับแรกใน ค.ศ.1974 จวบจนถึง ค.ศ.1979 อันเป็นปีที่ประธานาธิบดีปักจองฮีถูกสังหาร ถือเป็นยุคของมาตรการฉุกเฉิน (Era of Emergency Decrees) หรือการประกาศสงครามระหว่างรัฐบาลกับประชาชนของตนเอง (Lee 2007, 35) และถึงแม้รัฐบาลได้ประกาศใช้มาตรการฉุกเฉินถึงเก้าฉบับ แต่กลุ่มพลังต่างๆ อันเป็นผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้เข้มแข็งขึ้นและยึดมั่นในการต่อสู้เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และนับวันได้บ่อนเซาะความชอบธรรมของรัฐบาลปักจองฮี การสลายการชุมนุมของพนักงานบริษัทวายเอช (Y.H. Industrial Company) ซึ่งชุมนุมอยู่บริเวณที่ทำกรพรรคฝ่ายค้าน เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ.1979 จึงกลายเป็นชนวนความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างพรรคฝ่ายค้านกับพรรครัฐบาล เมื่อพรรคสาธารณรัฐประชาธิปไตยซึ่งเป็นพรรครัฐบาล อาศัยเสียงข้างมากในสมัชชาแห่งชาติ ลงมติขับคิมยงซัม (Kim Young-sam) ผู้นำพรรคประชาธิปไตยใหม่ (New Democratic Party) ให้พ้นจากสมาชิกภาพ จึงนำไปสู่การชุมนุมต่อต้าน

ของประชาชนในวงกว้าง ผลจากเหตุการณ์นี้ได้นำไปสู่ความขัดแย้งในหมู่ผู้นำการเมือง ถึงวิธีการจัดการกับผู้ชุมนุมต่อต้าน ในที่สุดเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม ค.ศ. 1979 ประธานาธิบดีปักจองฮีก็ได้ถูกสังหารโดยผู้อำนวยการสำนักข่าวกรอง ซึ่งเป็นบุคคลที่ตนเองให้ความไว้วางใจ

เกาหลีใต้ในช่วงการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย

การสิ้นสุดรัฐบาลปักจองฮีที่ปกครองมาราว 18 ปี ไม่ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการมีรัฐบาลที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพราะแม่เซ-คยูฮา (Choi Kyu-ha) นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้รับเลือกให้เป็นประธานาธิบดี แต่นายพลชอนดุษวาน (Chun Doo-hwan) และนายพลโนแทอู (Roh Tae-woo) ได้ยึดอำนาจในกองทัพหรือรัฐประหารขึ้นในเดือนธันวาคม แล้วแต่งตั้งตนเองและพรรคพวกเข้าดำรงตำแหน่งสำคัญการยึดอำนาจนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของทหาร ในการสืบทอดอำนาจการเมือง เพราะนายพลทั้งสองต่างเป็นแกนนำของกลุ่มฮานาเฮว (Hanahoe) หรือสมาคมหนึ่งเดียว (Society for Oneness)¹ และในเดือนเมษายน ค.ศ. 1980 ถัดมา นายพลชอนดุษวานเข้าดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักข่าวกรอง จึงเป็นที่เข้าใจได้ว่าผู้นำทหารต้องการใช้หน่วยงานซึ่งมีอิทธิพลทางการเมืองมากที่สุด ในยุคของประธานาธิบดีปักจองฮี เป็นเครื่องมือในการปราบปรามฝ่ายตรงข้าม และระดมพลังสนับสนุนพรรครัฐบาลในการเลือกตั้ง

เมื่อเกิดกรณีเช่นนี้ขึ้น นักศึกษาและกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย จึงกำหนดแผนการชุมนุมประท้วง และเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกรัฐธรรมนูญยูซิน แต่ผู้นำทหารเห็นว่าถ้ารัฐบาลยินยอมตามข้อเรียกร้อง ย่อมสร้างความลำบากแก่ฝ่ายทหารในการกุมอำนาจ ดังนั้นฝ่ายผู้นำทหารจึงตัดสินใจสกัดกั้น

¹ สมาคมนี้ออกมาจากการรวมตัวอย่างลับๆ ของนายทหาร ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยนายพลปักจองฮีเรื่องอำนาจสมาชิกส่วนใหญ่มีที่นั้งมาจากเมืองแทกู (Taegu or Daegu) จังหวัดเคียงซังเหนือ (North Kyungsang or Gyeongsang) ซึ่งเป็นภูมิลำเนาเกิดของนายพลปักจองฮี ชอนดุษวาน และโนแทอู สมาชิกของกลุ่มจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการเลื่อนขั้นและเลื่อนตำแหน่ง และยังเข้าไปมีบทบาทในทางการเมือง

การเคลื่อนไหว โดยการประกาศกฎอัยการศึกในวันที่ 17 พฤษภาคม ยุบสมัชชาแห่งชาติ สั่งปิดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ห้ามดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ห้ามนัดหยุดงาน และจับกุมนักการเมืองฝ่ายค้าน การกระทำของผู้นำทหารดังกล่าว เป็นเหตุให้นักศึกษาและประชาชนที่เมืองควางจู (Gwangju) จังหวัดชอลลาใต้ (South Jeolla) รวมตัวกันชุมนุมคัดค้าน และฝ่ายทหารได้ตัดสินใจใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุม ซึ่งเป็นผลให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บ เสียชีวิต และสูญหายจำนวนมาก ซึ่งถือเป็นโศกนาฏกรรมทางการเมืองครั้งร้ายแรงที่สุดของเกาหลีใต้

ถ้านับตั้งแต่รัฐบาลปักจุงฮีเริ่มต้นบริหารประเทศ ต้องถือว่าขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งได้แก่นักศึกษา ผู้ใช้แรงงาน องค์กรทางศาสนา และผู้ประกอบการวิชาชีพต่างๆ ได้เพิ่มขึ้นในด้านจำนวน และมีความเข้มแข็งในด้านการจัดองค์กร เมื่อเปรียบเทียบกับในสมัยรัฐบาลอึชึงมัน แต่ทำไมไม่สามารถกดดันให้ผู้นำทหารยอมรับข้อเรียกร้องในการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย เมื่อเปรียบเทียบกับการชุมนุมเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1960 ที่เป็นผลให้ประธานาธิบดีอึชึงมันต้องลาออก เหตุผลสำคัญก็คือทหารได้เข้าไปแทรกแซงการเมืองเกาหลีใต้มากกว่า 20 ปี นอกจากเข้าดำรงตำแหน่งและแต่งตั้งบุคคลที่เป็นพวกพ้องให้ดำรงตำแหน่งสำคัญแล้ว ยังมีประโยชน์เกี่ยวข้องจากนโยบายเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้นการที่จะให้ฝ่ายทหารยอมรับข้อเรียกร้องในการปฏิรูปการเมือง จึงมีความเป็นไปได้น้อย ดังการรวมตัวเป็นกลุ่มฮานาเฮว ก็สะท้อนให้เห็นถึงการจัดองค์กรเพื่อการต่อรองประโยชน์ และการรักษาบทบาทในทางการเมือง ในขณะเดียวกัน ต้องถือว่ากองทัพมีความได้เปรียบในการจัดองค์กร การควบคุมกำลังพลและอาวุธยุทโธปกรณ์ ซึ่งสามารถที่จะใช้จัดการกับสิ่งที่จะมาคุกคามสถานะภาพของตนได้ นอกจากนี้ การที่เกาหลีใต้ยังอยู่ในภาวะความขัดแย้งกับเกาหลีเหนือ จึงเป็นช่องทางให้รัฐบาลและผู้มีอำนาจการเมือง ใช้เป็นข้ออ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมในการจัดการกับฝ่ายต่อต้าน ดังการกล่าวหาผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่ควางจูว่าถูกยุยงปลุกปั่นโดยสายลับเกาหลีเหนือ ยิ่งไปกว่านั้น สหรัฐอเมริกาซึ่งถือเป็นประเทศที่ส่งเสริมประชาธิปไตยและหลักสิทธิมนุษยชน แต่กลับไม่ได้ทักท้วงการกระทำของฝ่ายทหารในการปราบปรามผู้ชุมนุม ดังนั้นจึงแทบเป็นไปได้ที่ฝ่ายอำนาจ

นิยมจะรับข้อเรียกร้องเพื่อการเปลี่ยนแปลง

ความสำเร็จในการสลายการชุมนุมที่ควางจู ได้ทำให้นายพลซอน ดุชวานมีอำนาจการเมืองเพิ่มขึ้น ดังการที่เขาดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการประจำ (Standing Committee) ของคณะกรรมการพิเศษ ซึ่งก่อตั้งขึ้นภายหลังเหตุการณ์ที่ควางจู โดยคณะกรรมการชุดนี้ทำหน้าที่ในการออกกฎหมาย และตัดสินใจในประเด็นสำคัญของประเทศ จนกว่าจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสมัชชาแห่งชาติชุดใหม่ คณะกรรมการประจำนี้จึงมีลักษณะคล้ายกับสภาสูงสุดเพื่อการฟื้นฟูประชาชนชาติ (SCNR) ที่จัดตั้งโดยนายพลปักจองฮี ภายหลังการรัฐประหารเมื่อ ค.ศ.1961 (Lee 1981, 133) เมื่ออำนาจอยู่ที่นายพลซอนดุชวาน โดยประธานาธิบดีเซ-คยูฮาแทบไม่มีอำนาจ ในที่สุดเขาจึงลาออกจากตำแหน่งผู้นำเกาหลีใต้ สภาแห่งชาติเพื่อการรวมประเทศได้เลือกนายพลซอนดุชวาน ให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแทน และในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1981 คณะผู้เลือกตั้งประธานาธิบดี (Presidential Electoral College) ได้เลือกประธานาธิบดีซอนดุชวานให้ดำรงตำแหน่งผู้นำเกาหลีใต้ต่อ ภายหลังรัฐธรรมนูญที่แก้ไขผ่านการลงประชามติในเดือนตุลาคม ค.ศ.1980

แม้ฝ่ายทหารสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของกลุ่มเรียกร้องประชาธิปไตย แต่ก็ยังเป็นเพียงช่วงเวลาอันสั้น เพราะเมื่อรัฐบาลซอนดุชวานผ่อนคลายมาตรการควบคุม ขบวนการนักศึกษาก็เริ่มกลับมาเคลื่อนไหวอีก ดังในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1984 นักศึกษาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยจำนวน 42 แห่งได้รวมตัวกันก่อตั้งแนวร่วมนักศึกษาแห่งชาติเพื่อการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย (National Student Coalition for Democracy Struggle) ซึ่งถือเป็นการรวมตัวของนักศึกษาทั่วประเทศ นับตั้งแต่เหตุการณ์โค่นล้มรัฐบาลอิซึ่งมันใน ค.ศ.1960

ในการเคลื่อนไหวเพื่อโค่นล้มระบอบอำนาจนิยม นักศึกษาได้ร่วมมือกับนักการเมืองฝ่ายค้าน โดยในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1986 พรรคประชาธิปไตยเกาหลีใหม่ (New Korean Democratic Party) ได้ประกาศว่ามีผู้ร่วมลงชื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญจำนวน 10 ล้านคน จึงทำให้การรณรงค์แก้ไขรัฐธรรมนูญกลายเป็นประเด็นที่ร้อนแรงขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ได้จัดชุมนุมขึ้นตามเมืองสำคัญ เพื่อ

ประกาศจุดยืนในการเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง แม้ในการรณรงค์ดังกล่าวรัฐบาลพยายามเบี่ยงเบนประเด็น แต่ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยก็ไม่ได้ละทิ้งความพยายามในทางตรงข้ามกลับได้รับพลังสนับสนุนในวงกว้าง จากกลุ่มผู้ใช้แรงงาน องค์การทางศาสนา ชนชั้นกลาง และผู้ประกอบการวิชาชีพต่างๆ เพราะต่างตระหนักว่าการผูกขาดอำนาจของรัฐบาลและผู้นำการเมือง ไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ประชาชนเผชิญอยู่ได้

การชุมนุมได้ขยายวงกว้างยิ่งขึ้น เมื่อบรรดากลุ่มเคลื่อนไหวไม่พอใจการกระทำของรัฐบาล เมื่อเกิดกรณีตำรวจทรานปักจงชอล (Park Jong-chul) นักศึกษามหาวิทยาลัยโซล (Seoul National University) เสียชีวิต เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1987 และกรณีอีฮันยอล (Lee Han-yeol) ซึ่งถูกระเบิดแก๊สน้ำตาเสียชีวิต ในเหตุการณ์ชุมนุมเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยที่มหาวิทยาลัยยอนเซ (Yonsei University) เมื่อเดือนมิถุนายนถัดมา โดยผู้ชุมนุมไม่เพียงแต่เรียกร้องให้รัฐบาลสอบสวนข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ยังเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย เพื่อเพิ่มอำนาจให้แก่ประชาชนในการควบคุมและตรวจสอบรัฐบาล (Kim 2000a, 92)

เมื่อเผชิญการชุมนุมที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ และมีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก รัฐบาลซอนดุกฮวานจึงวางแผนใช้กำลังทหารเข้าควบคุมสถานการณ์ เมื่อมีการประกาศภาวะฉุกเฉิน โดยในวันที่ 20 มิถุนายน ทหารจะเข้าควบคุมมหาวิทยาลัยเมืองสำคัญ และหนังสือพิมพ์ หลังจากนั้นจะเข้าปฏิบัติการสลายการชุมนุม แต่แผนการนี้ได้ถูกยับยั้ง เนื่องจากในช่วงบ่ายของวันที่ 19 เจมส์ ลิลลี่ (James Lilly) ทูตสหรัฐอเมริกาประจำเกาหลีใต้ได้เข้าพบประธานาธิบดีซอนดุกฮวาน พร้อมกับยื่นจดหมายของประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน (Ronald Regan) ซึ่งมีใจความสรุปว่าการเคลื่อนไหวกำลังทหาร เพื่อจัดการผู้ชุมนุมประท้วงถือเป็นสิ่งอันตราย เมื่อเผชิญกับข้อทักท้วงดังกล่าว รัฐบาลซอนดุกฮวานจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนท่าที (ซองฮิลจุนและวีเซียร์ อินทสี อยู่ในการบวนการตีพิมพ์) จากกรณีนี้เมื่อย้อนไปพิจารณาเหตุการณ์ที่ความจุ ถ้ำสหรัฐอเมริกาได้เข้าแทรกแซง ความรุนแรงก็คงไม่เกิดขึ้น

ภายใต้สถานการณ์ชุมนุมประท้วงซึ่งไม่มีแนวโน้มว่าจะยุติลง โนแทอูในฐานะบุคคลที่ถูกวางตัวจากประธานาธิบดีซอนดวูฮวาน ให้เป็นผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดี ในนามพรรคยุติธรรมประชาธิปไตย (Democratic Justice Party) จึงออกแถลงการณ์พิเศษจำนวน 8 ข้อ ในวันที่ 29 มิถุนายน ซึ่งประกอบด้วย ประการแรก การแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ประชาชนเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง ประการที่สอง การแก้ไขกฎหมายเลือกตั้งประธานาธิบดี เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ประการที่สาม ยกเลิกโทษการประหารชีวิตคิมแดจุง ซึ่งถูกกล่าวหาว่าอยู่เบื้องหลังการชุมนุมที่ความจุง และให้ปล่อยตัวผู้ได้รับโทษอาญาที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุม ประการที่สี่ ให้เสรีภาพแก่สื่อสารมวลชน ประการที่ห้า ให้สิทธิขั้นพื้นฐานในด้านต่างๆ แก่ประชาชน ประการที่หก ให้หลักประกันด้านความมีอิสระขององค์กรปกครองท้องถิ่นและสถาบันการศึกษา ประการที่เจ็ด ให้พรรคการเมืองมีอิสระในการดำเนินกิจกรรม เพื่อเอื้อต่อการสร้างบรรยากาศเจรจาและการประนีประนอม และประการที่แปด สนับสนุนการพัฒนาและการสร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในสังคม

การออกแถลงการณ์เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน ได้มีผลให้การชุมนุมของประชาชนยุติลง ตัวแทนของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านจึงตกลงกันตั้งคณะกรรมการจำนวน 8 คน เพื่อทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญในส่วนที่จะแก้ไข ซึ่งคณะกรรมการได้ดำเนินการเสร็จสิ้นในวันที่ 30 สิงหาคม ภายหลังจากนั้น สมัชชาแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบในวันที่ 12 ตุลาคม และประชาชนได้ลงประชามติรับรองในวันที่ 27 ตุลาคมถัดมา สำหรับสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญที่แก้ไข กำหนดไว้ชัดเจนว่าเกาหลีใต้ปกครองในระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยมาจากประชาชน กองทัพซึ่งเคยเข้าแทรกแซงการเมือง และถูกผู้นำการเมืองใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามฝ่ายตรงข้าม รัฐธรรมนูญที่ได้แก้ไข กำหนดให้กองทัพทำหน้าที่ด้านความมั่นคง ปกป้องดินแดน และวางตัวเป็นกลางทางการเมือง ส่วนสาระสำคัญเกี่ยวกับประธานาธิบดี กำหนดให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ดำรงตำแหน่งได้วาระเดียว โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งห้าปี ประธานาธิบดีเป็นผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี โดยผ่านความเห็นชอบจากสมัชชาแห่งชาติ ในด้านสมัชชาแห่งชาติ นอกจาก

การออกกฎหมายแล้ว รัฐธรรมนูญกำหนดให้ทำหน้าที่ตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล โดยสมาชิกแห่งชาติหรือคณะกรรมการมีอำนาจเรียกบุคคลในฝ่ายบริหาร เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือตัวแทนมาตอบข้อซักถามในที่ประชุมได้

เกาหลีใต้ในยุคการพัฒนาประชาธิปไตย

การแก้ไขรัฐธรรมนูญเมื่อ ค.ศ.1987 ถือเป็นการสิ้นสุดของระบอบอำนาจนิยม เพราะรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล โดยผู้นำการเมืองไม่อาจผูกขาดอำนาจการเมืองได้ เนื่องจากประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง โดยมีวาระอยู่ในตำแหน่งได้สมัยเดียว ความชอบธรรมในการอยู่ในตำแหน่งขึ้นอยู่กับความยินยอมของประชาชน แทนการใช้อำนาจในเชิงบังคับเหมือนเช่นในอดีต แม้การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยได้บรรลุผล แต่ผลการเลือกตั้งประธานาธิบดี เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ.1987 อาจสร้างความผิดหวังให้แก่ผู้เรียกร้องประชาธิปไตย เนื่องจากคิมยงซัมและคิมแดจุงในฐานะผู้มีบทบาทสำคัญในการต่อต้านระบอบเผด็จการ ต่างลงสมัครรับเลือกตั้งประธานาธิบดี เพราะไม่สามารถตกลงกันได้ว่าใครจะเป็นตัวแทน ทำให้เกิดการแย่งคะแนนเสียงกันเอง ในที่สุดโนแทอูจึงได้รับชัยชนะ ฉะนั้นความคาดหวังในการปฏิรูปจึงต้องเผชิญอุปสรรค เพราะโนแทอูเคยเป็นนายทหารซึ่งร่วมมือกับนายพลชอนดูฮวาน ในการยึดอำนาจเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ.1979 และเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ควางจู ย่อมต้องการทางมิให้เกิดกระบวนการไต่สวนเหตุการณ์ที่ควางจู เพราะความหวั่นเกรงถึงผลกระทบที่มีต่อสถานภาพเดิมของตนและพวกพ้อง

ต่อมาเมื่อประธานาธิบดีโนแทอูสิ้นสุดวาระใน ค.ศ.1993 คิมยงซัมได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีสืบแทน ในระยะแรกรัฐบาลคิมยงซัมมีท่าทีสอดคล้องกับความเห็นของอัยการ ที่ระบุว่าไม่สามารถสอบสวนเหตุการณ์ที่ควางจู เนื่องจากเป็นเรื่องทางการเมือง และไม่สามารถฟ้องอดีตประธานาธิบดีชอนดูฮวานและโนแทอู เพราะหวั่นเกรงว่าจะก่อให้เกิดความแตกแยก การเผชิญหน้ากันภายในประเทศ และข้อโต้แย้งด้านกฎหมาย (Kim 2000a, 114; Saxer 2004, 396-97) แต่เหตุผลสำคัญน่าจะเป็นเพราะการที่ประธานาธิบดีคิม

ของซัมได้รับชัยชนะ ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีเมื่อ ค.ศ.1992 เนื่องจากความช่วยเหลือของอดีตประธานาธิบดีโนแทนู โดยในช่วงก่อนการเลือกตั้งโนแทนู คิมยองซัมและคิมจงพิล ได้รวมพรรคการเมืองที่ต่างเป็นผู้นำเข้าด้วยกัน และตกลงให้คิมยองซัมเป็นผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดี

แม้เผชิญกับอุปสรรค แต่ญาติของผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ที่ควางจู กลุ่มเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชน และองค์กรต่างๆ ที่ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ได้ยื่นอุทธรณ์การวินิจฉัยของอัยการต่อศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำพิพากษาว่าการวินิจฉัยของอัยการไม่ชอบด้วยเหตุผล เพราะการเอาผิดผู้เกี่ยวข้องกับการปราบปรามผู้ชุมนุมที่ควางจู สามารถกระทำได้ โดยการออกกฎหมายพิเศษ การให้เหตุผลว่าการกระทำรัฐประหารหรือยึดอำนาจสำเร็จ ไม่สามารถดำเนินการฟ้องร้องได้นั้น ถือว่าเป็นความผิดพลาดส่วนช้อยกเว้นและข้อจำกัดด้านอายุความ ก็ไม่ควรนำมาใช้ในคดีที่เกี่ยวข้องกับการกบฏ การกระด้างกระเดื่อง และการล้มล้างระเบียบและกฎเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ (Oh 1999, 171-72; Kihl 2005, 130-31)

จากคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1995 สมัชชาแห่งชาติได้ออกกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย 18 พฤษภาคม และกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับข้อจำกัดด้านอายุความในความผิดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งกฎหมายฉบับหลังนี้ได้ยกเลิกข้อจำกัดด้านอายุความในความผิดต่อรัฐธรรมนูญ (Han 2005, 1007) ด้วยเหตุนี้กฎหมายทั้งสองฉบับจึงให้อำนาจที่จะเอาผิดย้อนหลังบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการรัฐประหารเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ.1979 และการปราบปรามผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่ควางจู เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1980 ผลจากกฎหมายทั้งสอง อัยการได้จับกุมและสอบสวนผู้เกี่ยวข้องในการใช้อำนาจโดยมิชอบ กระทำการล้มล้างข้อบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ และยึดอำนาจการเมือง โดยไม่รับฟังความคิดเห็นและการท้วงติงจากประชาชน โดยผู้ที่ถูกจับกุมได้แก่ อดีตประธานาธิบดีชอนดูฮวานและโนแทนู และนายทหารอีก 14 คน

สำหรับข้อกล่าวหาที่อดีตผู้นำเกาหลีใต้และผู้ร่วมกระทำผิดได้รับ ได้แก่

1) การยึดอำนาจโดยรัฐประหาร เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ.1979 ซึ่งเตรียมการ

มาอย่างดี ถือเป็นกรกระทำที่ผิดกฎหมาย 2) อดีตประธานาธิบดีชอนดุกฮวาน และโนแทฮูสะสมทรัพย์สิน และความมั่งคั่งอย่างผิดกฎหมาย โดยใช้อำนาจหน้าที่และตำแหน่งในการเรียกรับประโยชน์ 3) กระทำผิดอาญาโดยการฆ่าประชาชนผู้บริสุทธิ์ และยึดอำนาจอย่างผิดกฎหมาย โดยใช้กองทัพเข้าปราบปรามผู้ชุมนุมเรียกรื้อประชาธิปไตย และ 4) อดีตผู้นำทั้งสองได้นำประเทศไปสู่การคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบ โดยการคอร์รัปชันของผู้นำทั้งสอง กระตุ้นให้เกิดการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ในระดับล่าง อันก่อให้เกิดความเสียหายและขัดขวางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ที่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแข่งขันอย่างเป็นธรรม (Oh 1999, 175-76)

ต่อมาในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1996 ศาลชั้นต้นได้อ่านคำพิพากษา โดยอดีตประธานาธิบดีชอนดุกฮวาน ศาลพิพากษาให้ประหารชีวิต ในฐานะที่เป็นตัวการ (ringleader) ให้จำคุกอดีตประธานาธิบดีโนแทฮู 22 ปี 6 เดือน ส่วนนายทหารอีก 14 คน ได้รับโทษหนักเบาตามความผิดที่ได้กระทำ โดยมีเพียง 1 คนที่ศาลพบว่าไม่มีหลักฐานเพียงพอ ที่จะระบุได้ว่ากระทำผิด นอกจากนั้น ได้มีคำพิพากษาให้ยึดทรัพย์อดีตประธานาธิบดีชอนดุกฮวานจำนวน 283 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และอดีตประธานาธิบดีโนแทฮูจำนวน 355 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ส่วนประธานหรือเจ้าของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่หรือแชบอ (Jaebol) ซึ่งถูกกล่าวหาว่าให้สินบนแก่อดีตประธานาธิบดีทั้งสอง ศาลได้พิพากษาลงโทษ แต่ให้รอลงอาญา ในเวลาต่อมาจำเลยได้อุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ได้มีคำพิพากษาให้จำคุกอดีตประธานาธิบดีชอนดุกฮวานตลอดชีวิต จำคุกอดีตประธานาธิบดีโนแทฮู 17 ปี ส่วนบุคคลอื่นๆ ได้รับการลดโทษลดหนักันลงมา และในเดือนเมษายน ค.ศ.1997 ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ (Koh 1997, 5)

แม้ประธานาธิบดีคิมยงซัมไม่ใช่ผู้แสดงบทบาทสำคัญ ในการนำบุคคลที่กระทำผิดในเหตุการณ์ที่ควางจูมาลงโทษ แต่ก็ถือว่าเขาได้ดำเนินมาตรการหลายอย่างในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่การพัฒนาประชาธิปไตย ด้วยการสลายกลุ่มฮานาเฮว ซึ่งเป็นกลุ่มทหารที่ก่อตัวมาในช่วงประธานาธิบดีปักจงฮี และการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารระดับนายพลกว่าร้อยละ 60 ที่อดีต

ประธานาธิบดีชอนดุกฮวานและโนแทอูแต่งตั้งไว้ การดำเนินการทางวินัยและดำเนินคดีกับผู้ที่ใช้อำนาจหน้าที่และตำแหน่งโดยมิชอบ พร้อมกันนั้น ได้ปรับโครงสร้างและภารกิจกองทัพ โดยปรับส่วนที่ไม่ใช่ด้านการทหารออกไป ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้ผู้บังคับบัญชาหรือนักการเมือง ใช้ประโยชน์จากบุคลากรและเครื่องมือ ในการสร้างความได้เปรียบทางการเมือง

ควบคู่ไปกับการแยกบทบาทของทหารออกจากการเมือง ประธานาธิบดีคิมยองซัมได้ประกาศใช้กฎหมายกำหนดให้ข้าราชการระดับสูงและนักการเมือง ต้องเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินต่อสาธารณะ ให้ใช้ชื่อจริงในการทำธุรกรรมทางการเงิน เพื่อป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่และตำแหน่งแสวงหาประโยชน์อันมิชอบ การปิดช่องทางในการประกอบธุรกิจนอกกฎหมาย การเรียกรับสินบน และการหลีกเลียงภาษี ในขณะเดียวกัน รัฐบาลได้ดำเนินคดีการคอร์รัปชันระหว่างนักการเมือง ข้าราชการ และนักธุรกิจ ดังการจับกุมอดีตประธานาธิบดีชอนดุกฮวานและโนแทอู แม้ผู้เปิดโปงประเด็นนี้เป็นสมาชิกสมัชชาแห่งชาติสังกัดพรรคฝ่ายค้านก็ตาม อนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าการแสวงหาประโยชน์อันมิชอบจากนักธุรกิจ ได้เกิดขึ้นแพร่หลายในสมัยรัฐบาลปักจองฮี ที่พรรคสาธารณรัฐประชาธิปไตยซึ่งเป็นพรรครัฐบาล ได้รับประโยชน์จากเงินที่นักธุรกิจและกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่บริจาค เพื่อใช้เป็นทุนการเมือง (slush fund) ซึ่งในข้อเท็จจริงเงินเหล่านี้ก็คือสินบนที่จ่ายให้แก่ักการเมืองและผู้มีอำนาจในรัฐบาล เพื่อแลกกับประโยชน์ที่ได้รับในรูปเงินกู้ยืมจากธนาคาร เงินกู้ต่างประเทศ ใบอนุญาตการนำเข้าและส่งออกสินค้า และอื่นๆ จากรัฐบาล ต่อมาในสมัยประธานาธิบดีชอนดุกฮวาน การเรียกรับเงินบริจาคจากนักธุรกิจและกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ก็ยังปฏิบัติกันอยู่ ดังกรณีมูลนิธิอิลแฮ (Ilhae Foundation) ซึ่งเกี่ยวพันโดยตรงกับประธานาธิบดีชอนดุกฮวาน ได้เป็นแหล่งรวบรวมเงินที่เรียกรับจากกลุ่มธุรกิจต่างๆ ดังมีการเปิดเผยว่าประธานสหพันธ์อุตสาหกรรมเกาหลี (Federation for Korean Industries) เป็นผู้ทำหน้าที่รวบรวมเงินบริจาค และเงินที่มูลนิธิอิลแฮได้รับนั้น มีจำนวนมากถึง 90 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (Kang 2001, 92) และเงินเหล่านี้ ได้ถูกนำไปใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะสร้างฐานคะแนนให้แก่พรรครัฐบาล และการจ่ายให้สมาชิกเพื่อป้องกันการ

แปรพักตร์ไปอยู่พรรคการเมืองอื่น

นอกจากความพยายามแก้ไขการคอรัปชันแล้ว รัฐบาลคิมยังได้ปฏิรูปการเลือกตั้ง โดยการประกาศใช้กฎหมายป้องกันการทุจริตการเลือกตั้ง กฎหมายการให้เงินสนับสนุนทางการเมือง และกฎหมายการปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีเป้าหมายให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างโปร่งใส ไม่ให้เงินเข้ามาซื้ออิทธิพลในการเลือกตั้ง และให้ใช้กระบวนการเลือกตั้งในทุกระดับ ทั้งนี้ได้กำหนดสาระสำคัญไว้ คือ ประการแรก กำหนดวันหรือช่วงเวลาการเลือกตั้งไว้ในกฎหมาย เพื่อให้เกิดความแน่นอนในการจัดการเลือกตั้ง ประการที่สอง เพิ่มช่องทางในการหาเสียงเลือกตั้ง โดยผ่านสื่อสารมวลชนประเภทต่างๆ ประการที่สาม ลดระยะเวลาการหาเสียง ทำให้การเลือกตั้งเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง และประการที่สี่ เพิ่มมาตรการและบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมายการเลือกตั้ง นอกจากนี้ ในส่วนของ การเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติ ก็ได้แก้ไขกฎหมายการเลือกตั้งให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกพรรคการเมือง โดยการจัดสรรที่นั่งสมาชิกสภาแห่งชาติที่ถือเป็นตัวแทนพื้นที่ทั่วประเทศให้แก่พรรคการเมือง ให้ขึ้นอยู่กับคะแนนเสียงรวมทั้งหมดของแต่ละพรรคการเมืองได้รับ แทนจำนวนที่นั่งที่แต่ละพรรคได้รับ (Oh 1999, 144-45)

การรื้อฟื้นการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเดิมบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญตั้งแต่ ค.ศ.1948 แต่ถูกยกเลิกในสมัยประธานาธิบดีปักจุงฮี จึงเป็นอีกช่องทางสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยเข้มแข็ง เพราะประชาชนสามารถเลือกบุคคลเพื่อทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติขององค์กรปกครองท้องถิ่น บุคคลเหล่านี้ย่อมทราบความต้องการและปัญหาของประชาชนในพื้นที่มากกว่ารัฐบาลในส่วนกลาง นอกจากนี้ การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นก็สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลได้ โดยดูจากจำนวนผู้สมัครของพรรครัฐบาลที่ได้รับเลือกตั้ง

เมื่อประธานาธิบดีคิมย็องซัมสิ้นสุดวาระ คิมแดจุงได้รับเลือกและดำรงตำแหน่งสืบแทนใน ค.ศ.1998 ซึ่งถือเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองเกาหลีใต้ ที่การถ่ายโอนอำนาจจากพรรครัฐบาลไปยังพรรคฝ่ายค้าน เกิดขึ้นอย่างสันติ สำหรับในช่วงประธานาธิบดีคิมแดจุง ถือเป็นช่วงที่การพัฒนา

ประชาธิปไตยก้าวสู่ทศวรรษที่สอง โดยไม่มีสิ่งบ่งบอกว่าระบอบการเมืองของเกาหลีใต้จะหวนกลับไปเป็นระบอบอำนาจนิยมอีก เพราะการเลือกตั้งประธานาธิบดีได้เกิดขึ้นทุกห้าปี และการเลือกตั้งสมาชิกสมัชชาแห่งชาติเกิดขึ้นทุกสี่ปี เมื่อโครงสร้างทางการเมืองได้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยแล้ว สิ่งที่ประธานาธิบดีคิมแดจุงให้ความสำคัญและดำเนินการต่อ จึงได้แก่การสร้างความเป็นธรรม โดยเฉพาะการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการใช้กำลังสลายการชุมนุมที่ควางจู การสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีการเสียชีวิต อันเนื่องจากการกระทำของรัฐบาลเผด็จการในอดีต และการสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำและจัดการผูกขาด โดยให้กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่หรือแชบออล มีความโปร่งใสในการบริหาร และประกอบธุรกิจในสาขาที่เชี่ยวชาญ พร้อมกันนั้น ได้ตั้งคณะกรรมการอันประกอบด้วยตัวแทนรัฐบาล ผู้ประกอบการ และผู้ใช้แรงงาน เพื่อปรึกษาหารือแนวทางในการปฏิรูปเศรษฐกิจ ให้พ้นตัวจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นใน ค.ศ.1997 ในลักษณะที่ไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับผลกระทบแต่ฝ่ายเดียว (Kim 2000b, 193)

ผลจากการที่รัฐบาลรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน จึงทำให้การเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายต่างๆ ซึ่งเคยเกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลอำนาจนิยมลดลง สภาพเช่นนี้จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลคิมแดจุงเน้นความสนใจไปที่การแก้ไขความขัดแย้งกับเกาหลีเหนือ ผลดังกล่าวได้นำไปสู่การประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำเกาหลีทั้งสองใน ค.ศ.2000 และบรรลุข้อตกลงถึงแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การร่วมมือด้านเศรษฐกิจ และการแลกเปลี่ยนในด้านต่างๆ อันถือเป็นยุคที่ความตึงเครียดระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ได้ผ่อนคลายลงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน

เมื่อประธานาธิบดีคิมแดจุงสิ้นสุตวาระใน ค.ศ.2003 โนมูเฮียน (Roh Moo-hyun) ได้ดำรงตำแหน่งสืบทอด กล่าวได้ว่าในยุคที่คิมแดจุงและโนมูเฮียนดำรงตำแหน่งผู้นำ การดำเนินนโยบายของเกาหลีใต้ถือว่าเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้นำทั้งสองเป็นผู้มีแนวคิดก้าวหน้า เน้นการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม ต้องการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระ เน้น

การเปิดเจรจากับเกาหลีเหนือ เพราะเชื่อว่าเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการลดความขัดแย้ง ด้วยเหตุนี้ ท่าทีของเกาหลีใต้ในบางครั้งจึงแตกต่างจากท่าทีของสหรัฐอเมริกา

สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ประธานาธิบดีโนมูเฮียนพยายามแก้ไข เพื่อให้การพัฒนาประชาธิปไตยเป็นไปอย่างมั่นคง ก็คือการขจัดความเป็นภูมิภาคนิยม (regionalism) ระหว่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเคียงซังเหนือและเคียงซังใต้ (North and South Gyeongsang Provinces) หรือพื้นที่ของนัม (Yeongnam) กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชอลลาเหนือและชอลลาใต้ (North and South Jeolla Provinces) หรือพื้นที่โฮนัม (Honam) ทั้งนี้เนื่องจากในสมัยรัฐบาลอานาจนิยม โดยเฉพาะช่วงประธานาธิบดีปักจงฮี ประชาชนในพื้นที่ของนัมเป็นฝ่ายได้รับผลของการพัฒนามากกว่าประชาชนในพื้นที่โฮนัม เพราะรัฐบาลเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม การสร้างท่าเรือ และการสร้างทางหลวงเชื่อมระหว่างกรุงโซลกับเมืองท่าพูซาน (Busan) ในพื้นที่ของนัม ในขณะที่โฮนัมเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ประชาชนมีฐานะความเป็นอยู่ไม่สู้ดี และยิ่งการเกิดเหตุการณ์ปราบปรามผู้ชุมนุมที่ดวงจู ได้ทำให้กระแสความเป็นภูมิภาคนิยมรุนแรงมากขึ้น โดยประชาชนในพื้นที่โฮนัมเกิดความรู้สึกว่ารัฐบาลปฏิบัติต่อพวกตนไม่เหมาะสม โดยใช้กำลังทหารพร้อมอาวุธสงคราม เข้าทำร้ายผู้เรียกร้องประชาธิปไตย ดังนั้นเมื่อมีการเลือกตั้งในระดับประเทศ ประชาชนในทั้งสองพื้นที่จึงเลือกบุคคลที่มีพื้นเพหรือภูมิลำเนาเกิดอยู่ในพื้นที่ของตน โดยอาจมิได้พิจารณาถึงนโยบายของผู้สมัครหรือพรรคที่สังกัด ลักษณะเช่นนี้ย่อมไม่ก่อผลดีต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

นอกจากนั้น ประธานาธิบดีโนมูเฮียนยังพยายามไม่ให้ผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี เข้าไปแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติ ถึงแม้ประธานาธิบดีในอีกฐานะหนึ่งคือผู้นำพรรครัฐบาล ย่อมต้องดูแลการบริหารงานของพรรคการเมืองที่สังกัด แต่สำหรับตัวเขาเองไม่ได้เข้าไปก้าวก่ายการกำหนดตัวบุคคล ในการเป็นประธานคณะกรรมการในสมัชชาแห่งชาติ ทั้งนี้ก็เพื่อให้การตรวจสอบรัฐบาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกันนั้น ประธานาธิบดีโนมูเฮียนยังให้หน่วยงานที่เคยถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง

ในอดีต เช่น ตำรวจ อัยการ สำนักข่าวกรอง และสำนักบริหารการจัดเก็บภาษี มีความเป็นอิสระและมีความโปร่งใสในการบริหารงาน (ของอิลจุนและวิเชียร อินทะสี อยู่ในกระบวนการตีพิมพ์)

เมื่อนับตั้งแต่การแก้ไขรัฐธรรมนูญใน ค.ศ.1987 จนถึงการเลือกตั้ง ประธานาธิบดีใน ค.ศ.2007 ซึ่งอีเมียงบัก (Lee Myung-bak) นักการเมืองแนวอนุรักษนิยมได้รับชัยชนะ อาจกล่าวได้ว่ากระบวนการความเป็นประชาธิปไตย ในเกาหลีใต้ มีพลวัตไปอย่างมั่นคง การเลือกตั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ตามช่วงเวลาและผู้ดำรงตำแหน่งสิ้นสุดวาระ ประชาชน และสื่อสารมวลชนมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น นักการเมือง และผู้นำการเมืองต้องปฏิบัติตามพันธะสัญญาที่ให้ไว้แก่ประชาชน

ปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาประชาธิปไตย

การพัฒนาประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งดำเนินไปอย่างมั่นคง เมื่อเปรียบเทียบกับอีกหลายประเทศในเอเชียด้วยกัน สามารถพิจารณาถึงปัจจัยที่เกื้อหนุนได้ดังนี้

ปัจจัยด้านการเมือง

การที่ผู้นำการเมืองในเกาหลีใต้ ต้องยินยอมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ภายหลังการผูกขาดอำนาจดังกล่าวมาอย่างยาวนาน ถือเป็นผลมาจากการต่อสู้ของกลุ่มพลังต่างๆ ที่ตระหนักว่าระบอบเผด็จการไม่สามารถตอบสนองความต้องการ และไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่ประชาชนเผชิญได้ กลุ่มพลังเหล่านี้เมื่อพิจารณาอีกนัยหนึ่งก็คือประชาสังคม (civil society) ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของบุคคลโดยสมัครใจ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธา ผลประโยชน์ อุดมการณ์ และการมีเครือข่ายความสัมพันธ์ ดังนั้นประชาสังคมจึงได้แก่ ครอบครัวยุทธพล มหาวิทยาลัย สื่อสารมวลชน องค์การวิชาชีพ องค์การที่ไม่ใช่ภาครัฐ (NGOs) และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Walzer 2003, 7-8) และถ้าพิจารณาโดยอิงกับแนวคิดเสรีนิยมดั้งเดิม (classical liberals) ประชาสังคมก็คือชุมชนหรือกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐบาลเป็นผู้จัด

ตั้ง โดยสมาชิกของกลุ่มต่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (Scalet and Schmidt 2002, 27) สำหรับบทบาทประชาสังคมในเกาหลีใต้ ที่มีต่อการพัฒนาประชาธิปไตย นั้น อาจแบ่งออกเป็นสองช่วง คือ

ช่วงแรก การเคลื่อนไหวจนถึงการชุมนุมใหญ่ใน ค.ศ.1987 กลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในช่วงนี้ได้แก่ กลุ่มนักศึกษา กลุ่มองค์กรทางศาสนา กลุ่มผู้ใช้แรงงาน และประชาชนทั่วไป ดังในช่วงรัฐบาลปักจงฮีประกาศใช้รัฐธรรมนูญชุนใน ค.ศ.1972 และสั่งห้ามดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ขบวนการเคลื่อนไหวของนักศึกษา นักการเมือง นักเขียน และนักกฎหมาย ได้รวมตัวเป็นกลุ่มต่อต้านรัฐบาลหรือแฮยา (Jaeya) โดยในเดือนตุลาคม ค.ศ.1973 ได้จัดการชุมนุมต่อต้านรัฐบาล และในเวลาต่อมากลุ่มเหล่านี้ได้รวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อเพิ่มพลังในการกดดัน ดังแนวร่วมแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (National Coalition for Democracy) แนวร่วมแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยและการรวมประเทศ (National Coalition for Democracy and Reunification) ซึ่งก่อตั้งในช่วง ค.ศ.1978-1979 ถัดมาในช่วงรัฐบาลชอนดุกฮวาน กลุ่มนักศึกษา กลุ่มองค์กรทางศาสนา และกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ได้ร่วมมือกันอย่างเหนียวแน่นในการเคลื่อนไหว ถึงแม้รัฐบาลใช้กำลังตำรวจเข้าสลายและขัดขวางการชุมนุม แต่ก็ไม่เป็นผล พร้อมกันนั้น ยังได้ร่วมมือกับพรรคประชาธิปไตยใหม่ก่อตั้งแนวร่วมแห่งชาติเพื่อขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย (National Coalition for Democracy Movement) สำหรับระดมการชุมนุมประท้วงให้เกิดขึ้นในเมืองใหญ่ทั่วเกาหลีใต้

อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวของประชาสังคมในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ก็ไม่ได้เป็นไปอย่างราบรื่น เพราะรัฐบาลได้ขัดขวางในทุกรูปแบบ ดังรัฐบาลปักจงฮีได้จัดตั้งสำนักข่าวกรอง (KCIA) เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของบุคคลและกลุ่มต่างๆ ที่ต่อต้านรัฐบาล การบังคับใช้กฎหมายการต่อต้านคอมมิวนิสต์ (Anti-Communist Law) และกฎหมายความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Law) อย่างเข้มงวด นอกจากนี้ รัฐบาลยังจัดให้มีกลุ่มจัดตั้ง (state-corporatist groups) ขึ้น เช่น กลุ่มฝ่ายขวาและกลุ่มต่อต้านคอมมิวนิสต์ เพื่อให้การสนับสนุนพรรครัฐบาล การจัดตั้งสหพันธ์อุตสาหกรรม

เกาหลี (Federation of Korean Industries-FKI) หอการค้าและอุตสาหกรรม
 เกาหลี (Korea Chamber of Commerce and Industry) และสมาคมการค้า
 ระหว่างประเทศแห่งเกาหลี (Korea International Trade Association) เพื่อ
 ประโยชน์ในด้านการควบคุมนายทุนและนักธุรกิจ ให้ตอบสนองนโยบายของ
 รัฐบาล ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลได้ฟื้นฟูสหพันธ์สหภาพแรงงานเกาหลี (Federation of Korean Trade Unions-FKTU) ซึ่งจัดตั้งขึ้นสมัยรัฐบาลอีซึงมัน เพื่อให้
 ใ้เป็นองค์กรของผู้ใช้แรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายแต่เพียงองค์กรเดียว และ
 ถัดมาในสมัยประธานาธิบดีชอนดุกฮวาน รัฐบาลยังคงดำเนินรอยตามรัฐบาล
 ปักจุงฮีในการขัดขวางการเรียกร้องประชาธิปไตย แต่ในที่สุดก็ไม่อาจขัดทาน
 การผนึกพลังอย่างเข้มแข็งของประชาสังคมและประชาชนได้ เพราะในเดือน
 มิถุนายน ค.ศ.1987 กลุ่มผู้นำการเมืองในขณะนั้นจำต้องยอมรับข้อเรียกร้อง
 ของกลุ่มเคลื่อนไหว ในการแก้ไขกติกาการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย โดยเปิด
 โอกาสให้กลุ่มต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ช่วงที่สอง การเคลื่อนไหวของประชาสังคม ภายหลังจากชุมนุมใหญ่
 ในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1987 ถึงแม้เป้าหมายในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย
 ได้บรรลุผล แต่ประชาสังคมก็ยังคงเคลื่อนไหว เพื่อสร้างความเป็นธรรม โดย
 ต้องการกำหนดเป็นบรรทัดฐานว่าแม้ผู้กระทำผิดดำรงตำแหน่งสำคัญ แต่หาก
 ใช้อำนาจโดยมิชอบแล้ว ก็ต้องรับผิดชอบเหมือนกับบุคคลทั่วไป ดังตัวอย่างการ
 แสดงจุดยืนของสภาอาจารย์เพื่อประชาธิปไตยแห่งเกาหลี (Korea Council
 of Professors for Democracy) เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1995 ที่เรียกร้องให้
 ออกกฎหมายพิเศษเพื่อลงโทษผู้ก่อการรัฐประหาร และไม่ให้ผู้นำกรณียาชาด
 อายุความมาใช้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ที่ควางจู และในช่วงเดือนตุลาคม
 ถัดมา ประชาสังคมนราว 297 กลุ่ม ได้จัดตั้งคณะกรรมการในภาวะเร่งด่วนของ
 ชาติเพื่อออกกฎหมายลงโทษผู้กระทำผิด ในเหตุการณ์สังหารหมู่เมื่อวันที่ 18
 พฤษภาคม (All-nation Emergency Committee on Enacting a Special Law
 for Punishing the Perpetrators of the May 18 Massacre) โดยรณรงค์ให้ผู้
 ที่เห็นด้วยกับแนวทางดังกล่าวลงชื่อสนับสนุน ผลปรากฏว่ามีผู้ลงชื่อราวหนึ่ง
 ล้านคน (Kim 2007, 60)

สำหรับการเคลื่อนไหวของประชาสังคม ในยุคการพัฒนาประชาธิปไตย สามารถแบ่งได้เป็นสองกลุ่ม (Kim 2000c, 600-601) คือ กลุ่มการเคลื่อนไหวของพลเมือง (Citizens' Movement Groups) หรือซิมินอุנדงตันเช (Simin Undong Tanche) ประกอบด้วยแนวร่วมพลเมืองเพื่อความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ (Citizens' Coalition for Economic Justice-CCEJ) สหพันธ์การเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมแห่งเกาหลี (Korea Federation for Environmental Movement-KFEM) และพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (People's Solidarity for Participatory Democracy-PSPD) การเคลื่อนไหวของซิมินอุנדงตันเชนี้ เน้นการรวมตัวของบุคคลทั่วไป ยึดแนวทางสันติ แสวงหาทางเลือกที่เป็นไปได้ และไม่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการต่อสู้ทางชนชั้น ส่วนกลุ่มที่สอง คือ กลุ่มการเคลื่อนไหวของประชาชน (People's Movement Groups) หรือมินจงอุנדงตันเช (Minjung Undong Tanche) ถือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการโค่นล้มระบอบอำนาจนิยม เมื่อเกาหลีใต้เข้าสู่กระบวนการความเป็นประชาธิปไตยแล้ว บทบาทของกลุ่มจึงเน้นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบอบประชาธิปไตย และการลดความเหลื่อมล้ำในด้านต่างๆ สมาชิกของกลุ่มโดยส่วนใหญ่ ได้แก่ นักศึกษา ผู้ใช้แรงงาน คนจน เกษตรกร และคนในท้องถิ่น ส่วนแนวทางการเคลื่อนไหวมีทั้งการชุมนุมประท้วง การใช้ความรุนแรง และการเข้ายึดพื้นที่เพื่อนั่งประท้วง ซึ่งถือว่าแตกต่างจากกลุ่มพลเมืองที่มุ่งการปฏิรูปและใช้วิธีการเจรจา

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาภาพรวมการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ ระหว่าง ค.ศ.1953-1994 ก็พบว่าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์สูง คือ ร้อยละ 7.3 โดยภาคการผลิตมีอัตราการขยายตัวมากที่สุด คือ ร้อยละ 13.6 ส่วนภาคการเกษตรมีอัตราการขยายตัวน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 3.0 ในด้านผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในในประเทศ เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค ก็พบว่าระหว่าง ค.ศ.1953-1998 ภาคบริการมีอัตราส่วนมากที่สุด คือ ร้อยละ 51.8 ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 24.3 และภาคการเกษตรร้อยละ 23.9 (Chung 2007, 22)

การพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ที่มีอัตราการขยายตัวอยู่ในเกณฑ์สูงดังกล่าว ถือได้ว่ามีส่วนเกื้อหนุนในกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย เพราะผลของการพัฒนาก่อให้เกิดกลุ่มบุคคลในหลากหลายอาชีพ และเกิดการรวมตัวเป็นประชาสังคม เพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทั้งเพื่อประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่มและส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตที่ว่า การเติบโตและความเข้มแข็งของพลังต่างๆ ในสังคม นับว่ามีส่วนทำให้สมรรถนะของรัฐในการแทรกแซงสังคมและการเมืองลดลง และรัฐเองจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการและท่าที ในกรณีของเกาหลีใต้ ต้องถือเป็นการยืนยันทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจและกระบวนการเป็นอุตสาหกรรม ที่สภาพเงื่อนไขด้านสังคมและเศรษฐกิจ เกื้อหนุนต่อประชาธิปไตยที่จะวิวัฒนาการและเติบโตอย่างมั่นคง (Ahn 1997, 242) การก่อตัวของกลุ่มต่างๆ ที่รัฐไม่ได้จัดตั้งขึ้น ได้กลายเป็นพลังสำคัญที่ทำให้ระบอบอำนาจนิยมต้องสิ้นสุดลงใน ค.ศ.1987 และยังเป็นพลังที่ประคับประคองให้ระบอบประชาธิปไตยก้าวไปข้างหน้า โดยไม่เปิดโอกาสให้ระบอบอำนาจนิยมฟื้นขึ้นมาอีก

ปัจจัยด้านสังคม

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมของเกาหลีใต้ในช่วง ค.ศ. 1965-1995 พบว่าจำนวนผู้ทำงานในภาคการเกษตรและประมงได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 50.4 ใน ค.ศ.1970 ซึ่งถือเป็นช่วงที่ประชากรประกอบอาชีพด้านการเกษตรมากที่สุด แต่ได้ลดลงเหลือร้อยละ 12.5 ใน ค.ศ.1995 ในขณะที่ผู้ทำงานในภาคบริการ จากจำนวนซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 35.2 ใน ค.ศ.1970 ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 64.0 ใน ค.ศ.1995 ถ้ารวมกับจำนวนผู้ทำงานในภาคการผลิตที่มืออยู่ร้อยละ 23.4 ก็จะทำให้จำนวนผู้ทำงานในภาคบริการและภาคการผลิตที่ร้อยละ 87.4 ในส่วนของรายได้ต่อหัวของประชากร ใน ค.ศ.1965 อยู่ที่ 105 เหรียญสหรัฐอเมริกา ต่อมาใน ค.ศ.1980 อยู่ที่ 1,741 และใน ค.ศ.1995 ได้เพิ่มเป็น 10,076 เหรียญสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือเป็นตัวเลขที่สูง (Kim 1998, 114) อย่างน้อยก็ย่อมชี้ให้เห็นว่าโดยภาพรวมประชากรเกาหลีใต้ มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และโดยเฉพาะในช่วงหลัง ค.ศ.1987 ที่บรรยากาศการเมือง

เป็นประชาธิปไตย จึงเอื้อให้กลุ่มต่างๆ เรียกร้องความเป็นธรรมในด้านค่าจ้าง และสวัสดิการ

นอกจากนั้น ใน ค.ศ.1970 ประชากรราวร้อยละ 41.1 ของเกาหลีใต้ ได้อาศัยอยู่ในย่านโรงงานและพื้นที่เมือง สืบเนื่องจากการอพยพแรงงานจากต่างจังหวัด อันเป็นผลจากนโยบายส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐบาลปักจงฮี และจำนวนตัวเลขได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 74.4 ใน ค.ศ.1994 จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการขยายตัวของความเป็นเมืองอย่างต่อเนื่อง การที่ประชากรอาศัยในพื้นที่เมืองย่อมมีช่องทางในการรับข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้น ทำให้สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ตนเองได้รับมาจากแหล่งอื่น กับข้อมูลที่รัฐบาลต้องการให้ประชาชนทราบ จึงก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมือง และเกิดจิตสำนึกที่ต้องการความเปลี่ยนแปลง เพราะความสามารถที่จะประเมินได้ว่าสิ่งที่รัฐบาลกระทำมุ่งประโยชน์ในการรักษาอำนาจมากกว่าการคำนึงถึงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

ในด้านการประกอบอาชีพหรือการทำงาน ก็พบว่าใน ค.ศ.1960 ผู้ใช้แรงงานในภาคการเกษตร มีจำนวนร้อยละ 65.2 ของผู้ทำงานทั้งหมด ผู้ใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 7.1 ส่วนผู้ทำงานในสำนักงานหรือคนงานคอปกเสื้อสีขาว (white-collar workers) ร้อยละ 5.2 ถัดมาใน ค.ศ. 1985 ผู้ใช้แรงงานในภาคการเกษตรลดเหลือร้อยละ 23.9 ผู้ใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มเป็นร้อยละ 25.7 ส่วนคนงานคอปกเสื้อสีขาวอยู่ที่ร้อยละ 17.1 (Koo 1991, 488) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าในช่วงการเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตย ผู้ใช้แรงงานในโรงงานมีมากกว่าเกษตรกร ดังสถิติใน ค.ศ. 1985 เช่นเดียวกันกับสถิติของชนชั้นกลางหรือคนงานคอปกเสื้อสีขาวที่เพิ่มขึ้นแน่นอนว่าการเติบโตของชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง ย่อมมีผลต่อโครงสร้างและอำนาจทางการเมือง ดังในสมัยรัฐบาลอีซึงมัน การชุมนุมประท้วงของนักศึกษาในการโค่นล้มรัฐบาล ก็ได้รับการสนับสนุนจากชนชั้นกลาง ทั้งในส่วนคนงานคอปกเสื้อสีขาวและเจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก อันเป็นผลให้ประธานาธิบดีอีซึงมันต้องลาออก ถัดมาในสมัยรัฐบาลปักจงฮี ชนชั้นกลางที่อยู่อาศัยในเขตเมืองก็ได้ทะเลาะแค้นเสียงให้คิมแดจุง ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีใน ค.ศ.1971

นอกจากปัจจัยหลักด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่สนับสนุนการพัฒนาประชาธิปไตยในเกาหลีใต้แล้ว ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่สนับสนุนพัฒนาการดังกล่าว ดังกรณีที่เกาหลีใต้ได้รับคัดเลือกให้เป็นเจ้าภาพกีฬาโอลิมปิก (Summer Olympics) ใน ค.ศ. 1988 ก็เป็นปัจจัยผลักดันให้ผู้ว่าการเมืองต้องแก้ไขความขัดแย้งภายใน เพราะไม่เช่นนั้นนั่นสถานที่แข่งขันอาจถูกเปลี่ยนไปจัดที่ประเทศอื่นแทน การที่โนแทอูได้ออกแถลงการณ์รับข้อเรียกร้องของผู้ชุมนุม เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1987 ก็ถือเป็นก้าวหนึ่งถึงภาพลักษณ์ของประเทศ และเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยแก้ไขวิกฤตทางการเมือง

สำหรับปัจจัยอื่นที่สามารถถือว่ามีส่วนในการพัฒนาประชาธิปไตย ก็คือกระบวนการโลกไร้พรมแดนหรือโลกาภิวัตน์ (globalization) ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้สึกร่วมกัน และค่านิยมของมนุษย์ อันเนื่องมาจากการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่มาพร้อมกับข้อมูลข่าวสาร สินค้า และวัฒนธรรม ในกรณีของเกาหลีใต้ สมัยประธานาธิบดีคิมยงซัม รัฐบาลได้กำหนดแผนขึ้นมาอย่างชัดเจน ในการเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์หรือเซ-กเยฮวา (Segyehwa) โดยการปรับระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก การปฏิรูปกฎหมายเพื่อให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกับสากล การดำเนินธุรกิจต้องโปร่งใส พรรคการเมืองต้องแข่งขันกันในการเสนอทางเลือกเชิงนโยบาย รัฐบาลและองค์กรปกครองในระดับท้องถิ่น ต้องปฏิรูปในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการให้บริการ (Ha 1999, 168-70)

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตย

การขาดความเป็นสถาบันของพรรคการเมือง

พรรคการเมืองถือเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นองค์กรหรือสถาบันที่เกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคล ที่มีอุดมการณ์ร่วมกัน และมีการเสนอนโยบายให้ประชาชนตัดสินใจ การมีพรรคการเมืองที่เข้มแข็งและสามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนได้ ย่อมเป็นผลดีต่อกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย แต่ในบางกรณี พรรคการเมืองมักอ่อนแอ เนื่องจากถูกรวบงำโดยบุคคลที่เคยดำรงตำแหน่ง

สำคัญในระบบราชการ หรือผู้มีฐานะมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ การดำเนินนโยบายของพรรค จึงมักตอบสนองต่อความต้องการและประโยชน์ของบุคคลเหล่านั้นมากกว่าประชาชน

ในกรณีของเกาหลีใต้ พรรคการเมืองยังถือว่ามีความอ่อนแอในด้านของการเป็นสถาบัน เพราะขาดความมั่นคงและอายุของพรรคสั้น ดังเช่นการเปลี่ยนชื่อพรรค การคัดเลือกผู้สมัคร การบริหารการเงิน และการกำหนดกลยุทธ์การหาเสียง มักเป็นไปตามความพอใจของผู้นำพรรค เช่นเดียวกับนโยบายพรรค มักให้ความสำคัญน้อย รวมทั้งการมีปรีอบุคคลที่จะเป็นผู้นำการเมืองรุ่นใหม่ นอกจากนี้ สมาชิกสภามาแห่งชาติก็มักเปลี่ยนพรรคการเมืองบ่อย เหตุผลก็เพื่อแสวงหาอำนาจทางการเมือง หรือเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง โดยไม่คำนึงถึงอุดมการณ์ (Steinberg and Shin 2006, 523) กรณีการรวมพรรคการเมืองสามพรรคเข้าด้วยกัน ระหว่างคิมยงซัม คิมจงพิล และโนแทอู เมื่อช่วงก่อนการเลือกตั้งประธานาธิบดีใน ค.ศ. 1992 ก็สะท้อนให้เห็นว่าผู้นำทั้งสามกระทำไป ก็เพื่อให้คิมยงซัมได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งประธานาธิบดี ทั้งที่คิมยงซัมเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการต่อสู้กับรัฐบาลเผด็จการ ในขณะที่คิมจงพิลและโนแทอูต่างสนับสนุนและมีบทบาทในรัฐบาลเผด็จการมาก่อน

นอกจากนั้น การที่พรรคการเมืองอิงอยู่กับตัวบุคคล จึงทำให้การสิ้นสุดของพรรคมักขึ้นอยู่กับวาระ หรือช่วงเวลาที่ผู้นำพรรคดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง กล่าวคือเมื่อผู้นำพรรคหมดอำนาจ พรรคการเมืองนั้นก็จะสิ้นสุดตามไปด้วย ดังกรณีพรรคเสรี (Liberal Party) ของประธานาธิบดีอีซึงมัน พรรคสาธารณรัฐประชาธิปไตย (Democratic Republican Party) ของประธานาธิบดีปักจงฮี และพรรคยุติธรรมประชาธิปไตย (Democratic Justice Party) ของประธานาธิบดีชอนดุกฮวาน สำหรับช่วงตั้งแต่เกาหลีใต้เริ่มปฏิรูปการเมืองใน ค.ศ. 1987 ความมั่นคงของพรรคการเมืองก็ยังคงขึ้นอยู่กับบุคคลที่มีชื่อเสียง ดังกรณีพรรคประชาธิปไตย (Democratic Party) ซึ่งก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1990 โดยมีคิมแดจุงเป็นแกนนำของพรรค ได้ที่นั่งในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ ค.ศ. 1993 จำนวน 77 ที่นั่ง แต่ในการเลือกตั้งเมื่อ ค.ศ. 1996 กลับได้ 15 ที่นั่ง เนื่องจากคิมแดจุงลาออกจากพรรค และไปก่อตั้งพรรคสภาแห่งชาติเพื่อการเมืองใหม่

(National Congress for New Politics)

อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลาถัดมา พรรคการเมืองเกาหลีใต้ได้มีแนวโน้มเป็นระบบสองพรรค โดยมีพรรคการเมืองใหญ่สองพรรค ดังกรณีทีอี่เมียง บักแห่งพรรคหนึ่งประเทศ (Grand National Party) หรือฮันนาราดัง (Hannara dang) ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งประธานาธิบดีเมื่อ ค.ศ.2007 โดยเขาเป็นนักการเมืองแนวอนุรักษนิยม ในขณะที่ช่วงสิบปีก่อนหน้านั้น ผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีเกาหลีใต้เป็นนักการเมืองแนวก้าวหน้า

ความเป็นภูมิภาคนิยม

ในยุคเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยรัฐบาลปักจองฮี การพัฒนาได้กระจุกตัวอยู่เฉพาะในพื้นที่ของนัมหรือจังหวัดเคียงชัง จึงก่อให้เกิดความแตกต่างด้านรายได้ และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ระหว่างประชาชนในพื้นที่ของนัมหรือจังหวัดเคียงชังกับประชาชนในพื้นที่โฮนัมหรือจังหวัดชอลลา กอปรกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และความเชื่อ ได้มีผลให้ราชสำนักเกาหลีในอดีตมีทัศนคติในเชิงอคติต่อประชาชนในพื้นที่โฮนัม การชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยที่ควางจู เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1980 ก็ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่แสดงออกถึงความไม่พอใจของประชาชนในพื้นที่ที่มีต่อรัฐบาล แต่การที่รัฐบาลใช้ความรุนแรงในการสลายการชุมนุม จึงยิ่งทำให้ความรู้สึกถูกเลือกปฏิบัติเข้มข้นขึ้นไปอีก

เมื่อมีการเลือกตั้ง สภาพรรคการเมืองดังกล่าวจึงเป็นผลให้ประชาชนในสองพื้นที่ ต้องการนักการเมืองที่จะเป็นตัวแทนในการรักษาผลประโยชน์ของตน ในขณะเดียวกัน ก็ต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในกระบวนการทางการเมือง โดยเฉพาะกรณีประชาชนในพื้นที่โฮนัม ด้วยเหตุนี้ การตัดสินใจเลือกผู้สมัคร จึงให้ความสำคัญกับผู้ที่มิถูกลำเนาหรือมีชื่อเสียงในพื้นที่เป็นลำดับแรก ดังนั้น ถ้านักการเมืองคนใดได้รับคะแนนเสียงอย่างท่วมท้นในพื้นที่ของนัม ก็มักได้รับคะแนนเสียงน้อยมากในพื้นที่โฮนัม ลักษณะเช่นนี้ย่อมสรุปได้ว่า การตัดสินใจลงคะแนนให้แก่ผู้สมัคร ไม่ได้ขึ้นอยู่กับนโยบายเป็นหลัก หากแต่อยู่ที่ผู้สมัครจะเป็นตัวแทนของคนในพื้นที่ได้หรือไม่ ดังนั้นการหาเสียงของผู้สมัครจึงเน้น

การบอกกล่าวว่าเป็นลูกหลานของคนในพื้นที่มากกว่าการให้ความสำคัญด้านนโยบาย

ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีเมื่อ ค.ศ. 1992 ที่คิมยองซัมได้รับชัยชนะ เขาได้คะแนนในพื้นที่ของนัมร็อยละ 68.8 แต่ได้คะแนนในพื้นที่โฮนัมเพียงร้อยละ 4.3 เนื่องจากเขามีภูมิลำเนาเกิดอยู่ในจังหวัดเคียงชัง ต่อมาในการเลือกตั้งประธานาธิบดีใน ค.ศ. 1997 คิมแดจุงได้รับชัยชนะ โดยได้คะแนนในพื้นที่โฮนัมร้อยละ 94.4 ซึ่งถือเป็นคะแนนเสียงที่ท่วมท้น เหตุผลก็คือคิมแดจุงมีภูมิลำเนาเกิดอยู่ในจังหวัดชอลลา และเป็นนักการเมืองที่บทบาทสำคัญในการต่อต้านรัฐบาลเผด็จการ กอปรกับประชาชนในพื้นที่จังหวัดชอลลาก็เคยได้รับบทเรียนจากเหตุการณ์ที่ควางจู ส่วนในพื้นที่ของนัม คิมแดจุงได้คะแนนเสียงสนับสนุนเพียงร้อยละ 13.5

สำหรับการแก้ไขปัญหาคือความเป็นภูมิภาคนิยม จำเป็นที่นักการเมืองต้องละเลยการนำประเด็นความเป็นภูมิภาค หรือความเป็นกลุ่มมาใช้ในการหาเสียง โดยต้องเน้นความสำคัญด้านนโยบายแทน และเนื่องจากเกาหลีใต้ในช่วงที่ผ่านมา ผู้นำรัฐบาลส่วนใหญ่มาจากจังหวัดเคียงชัง การพัฒนาหรือการแต่งตั้งบุคคลจึงกระจุกตัวอยู่เฉพาะผู้ที่มีพื้นเพจากพื้นที่ดังกล่าว แต่ถ้าผู้นำการเมืองให้ความสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม และการแต่งตั้งบุคคลยึดระบบคุณธรรม ความรู้สึกเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำและการเลือกปฏิบัติ ซึ่งเป็นมูลเหตุของความเป็นภูมิภาคนิยมก็ย่อมลดลง

อิทธิพลของลัทธิขงจื้อ

ลัทธิขงจื้อได้เข้ามามีอิทธิพลในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของเกาหลีค่อนข้างมาก โดยในสมัยราชวงศ์โชซอน (Joseon Dynasty) ระหว่าง ค.ศ. 1392-1910 ชนชั้นขุนนางหรือยางบาน (Yangban) ซึ่งเป็นชนชั้นผู้ปกครอง ถือว่าได้รับประโยชน์จากคำสอนของลัทธินี้ เนื่องจากการเข้าสู่ชนชั้นต้องผ่านการศึกษาและการสอบแข่งขัน และผู้มีโอกาสเช่นนั้นได้จำกัดอยู่เฉพาะกับบุตรหลานของชนชั้นขุนนาง ที่มีฐานะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ส่วนชนชั้นที่รองลงมาคือสามัญชน และชนชั้นล่างคือทาส ไม่ได้รับโอกาสดังกล่าว

ดังนั้นกลุ่มขุนนางจึงกลายเป็นชนชั้นนำ ที่ต่อต้านความเท่าเทียมกัน การที่หลักคำสอนของลัทธิขงจื้อให้ความสำคัญกับหลักศีลธรรม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยทางการเมือง ความเป็นเอกภาพทางสังคม สถานภาพเดิม และการยึดถือโครงสร้างความสัมพันธ์ตามลำดับชั้น มากกว่าการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูป ลักษณะเช่นนี้จึงขัดกับหลักการประชาธิปไตย (Deuchler 1992, 302-303; Kihl 1994, 37-53)

ต่อมาเมื่อเกาหลีใต้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญใน ค.ศ.1948 อำนาจการเมืองถูกกำหนดให้เป็นของประชาชน การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้จึงขัดแย้งกับวัฒนธรรมทางการเมือง และข้อปฏิบัติของลัทธิขงจื้อ ผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ อำนาจการเมืองได้กลับไปรวมศูนย์อยู่ที่รัฐบาลกลาง ดังสมัยประธานาธิบดีปักจุงฮี ทั้งที่ก่อนหน้านี้ ได้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น หรือกรณีการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงาน เพื่อเรียกร้องค่าจ้าง สวัสดิการ และสิทธิในทางการเมือง แต่รัฐบาลได้ใช้มาตรการกีดกัน

นอกจากนี้ การให้ความสำคัญกับกลุ่มหรือตระกูล ก็ก่อผลในทางลบต่อการพัฒนาการเมือง เนื่องจากคำสอนนี้เป็นผลให้คนเกาหลีมีแนวโน้มที่จะไม่ไว้วางใจบุคคลอื่น ซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกในครอบครัวหรือวงศ์ตระกูลเดียวกัน เมื่อสังคมเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ ความผูกพันและความไว้วางใจที่มีต่อบุคคลในครอบครัวและวงศ์ตระกูล ก็ได้ขยายมาสู่กลุ่มต่างๆ ที่ตนเองเป็นสมาชิก เช่น สมาคมศิษย์เก่า และกลุ่มคนที่มาจากภูมิภาคเดียวกัน (You 2001, 178-79) ลักษณะเช่นนี้ถือว่าเบี่ยงเบนไปจากค่านิยมประชาธิปไตย ที่สมาชิกต้องยึดถือกติกาในการตัดสินใจ โดยไม่คำนึงถึงความเป็นพวกพ้องหรือความพอใจส่วนตัว

อย่างไรก็ตาม เมื่อมองประเทศที่ลัทธิขงจื้อยังมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ดังกรณีไต้หวัน จากผลการศึกษาที่ได้มีผู้กระทำใน ค.ศ. 1995 และ 2001 ก็พบว่าค่านิยมตามลัทธิขงจื้อ ซึ่งได้แก่ ความภักดีต่อครอบครัว ลำดับชั้นทางสังคม และความกลมกลืนทางสังคม ไม่ได้เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหรือทำลายค่านิยมประชาธิปไตย (Fetzer and Soper 2007, 153-54) ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการศึกษาในเชิงประจักษ์ของนักวิชาการที่พบว่า

ค่านิยมขงจื้อไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออก (Shin and Wells 2005, 100) นอกจากนั้น ก็ยังมีข้อสังเกตอีกเช่นกันว่าลัทธิขงจื้อคงไม่อาจครอบงำสังคมในเอเชียตะวันออกได้ตลอดไป เพราะอิทธิพลจากค่านิยมตะวันตกทำให้คนมีความผูกพันต่อค่านิยมของลัทธิขงจื้อลดลง (Kim 1997, 1131) ดังการให้ความสำคัญด้านปัจเจกชน ความเสมอภาค และการเปิดโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งแตกต่างไปจากการเน้นความกลมกลืน และการยึดหลักอาวุโส

บทสรุป

กลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆ ทั้งนักศึกษา ผู้ใช้แรงงาน องค์กรทางศาสนา และประชาชนทั่วไป ถือเป็นประชาสังคมของเกาหลีใต้ที่แสดงบทบาทสำคัญในการต่อสู้และโค่นล้มรัฐบาลอำนาจนิยม เริ่มตั้งแต่การโค่นล้มรัฐบาลอึยช็องมันใน ค.ศ.1960 การต่อสู้กับรัฐบาลปักจองฮีและรัฐบาลชอนดูฮวาน แม้ได้ถูกปราบปรามอย่างหนัก ในช่วงที่นายพลชอนดูฮวานสืบทอดอำนาจต่อจากประธานาธิบดีปักจองฮี ดังเหตุการณ์ล้อมปราบที่ควางจูเมื่อ ค.ศ.1980 แต่กลุ่มต่างๆ กลับมาเคลื่อนไหวอย่างแข็งขัน จนในที่สุดผู้นำการเมืองจำต้องยอมรับข้อเรียกร้องในการปฏิรูปการเมืองใน ค.ศ.1987 โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การตรวจสอบรัฐบาล และรัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชน

แม้เป้าหมายในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยได้บรรลุผล แต่ประชาสังคมในเกาหลีใต้ก็ไม่ได้ยุติการเคลื่อนไหว โดยต่างเห็นถึงความจำเป็นในการแสดงบทบาท เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ระบอบประชาธิปไตย เพราะถ้ากลุ่มผู้มีอำนาจเก่ายังไม่ได้รับการลงโทษ จากความผิดในการใช้กำลังปราบปรามผู้เรียกร้องประชาธิปไตย ก็อาจเป็นไปได้ที่ระบอบการเมืองอาจหวนกลับไปเป็นอำนาจนิยมอีก การนำตัวอดีตประธานาธิบดีชอนดูฮวานและโนแทอู พร้อมนายทหารอีกจำนวนหนึ่งมาลงโทษ ด้วยข้อกล่าวหาทำรัฐประหาร การปราบปรามผู้เรียกร้องประชาธิปไตย และการคอร์รัปชัน จึงถือเป็นผลการเคลื่อนไหวที่สำคัญของประชาสังคม แม้ใช้ระยะเวลาเคลื่อนไหวกว่า 15 ปี จึงประสบผลสำเร็จ

การที่กลุ่มเคลื่อนไหวหรือประชาสังคมได้ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง นอกจากเป็นผลให้ผู้นำการเมือง ต้องรับฟังความคิดเห็นและดำเนินนโยบาย ให้สอดคล้องกับความต้องการแล้ว ผู้นำการเมืองในเกาหลีใต้ในช่วงปฏิรูปการเมือง ไม่ว่าจะคิมยงซัม คิมแดจุง หรือแม้แต่นอมูเฮียน เมื่อดำรงตำแหน่ง ผู้นำรัฐบาล ต่างพยายามสร้างผลงานให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ของตน เช่น การแยกกองทัพออกจากการเมืองของคิมยงซัม การสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของคิมแดจุง และการพยายามขจัดปัญหาภูมิภาคนิยมของ นอมูเฮียน ซึ่งลักษณะเหล่านี้ล้วนเกี่ยวพันต่อประชาธิปไตย ในขณะเดียวกัน ประชาสังคมนับตั้งแต่การปฏิรูปการเมืองเป็นต้นมา ลักษณะการเคลื่อนไหว ก็ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะเป้าหมายด้านการเมือง แต่ยังได้เน้นไปที่การสร้างเป็น ธรรมทางสังคม เศรษฐกิจ การแก้ปัญหาคอร์รัปชัน การสร้างความเท่าเทียมกัน ทางเพศ และประเด็นสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

แม้ประชาสังคมถือเป็นตัวแสดงหลักในการต่อสู้เพื่อให้ได้มา และการพัฒนาประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ แต่การเติบโตทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ของประชาสังคม ต่างก็ล้วนเกี่ยวพันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและ สังคม ดังผลการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยรัฐบาลปักจองฮี ที่ก่อให้เกิดกลุ่มบุคคล ในหลากหลายสาขาอาชีพ บางกลุ่มได้รับโอกาสทางการศึกษาและมีรายได้ ก่อตัวขึ้นเป็นชนชั้นกลาง ในขณะที่อีกบางกลุ่มอาจขาดโอกาสทางการศึกษา และต้องกลายเป็นผู้ใช้แรงงาน แต่ทั้งสองกลุ่มต่างได้มีจุดยืนร่วมกันคือ ความ ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลง เพราะเชื่อว่าระบอบอำนาจนิยมไม่สามารถแก้ไข ปัญหาได้ เนื่องจากผู้นำการเมืองปิดกั้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง และไม่รับ ผิดชอบต่อประชาชน กอปรกับการประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ ของเกาหลีใต้ ได้เป็นผลให้ประชาชนมีรายได้และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ ที่ดี ปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ประชาสังคมแสดงบทบาทได้อย่าง สร้างสรรค์

อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ของเกาหลีใต้อยู่ ซึ่งได้แก่ การขาดความเป็นสถาบันของพรรคการเมือง เนื่องจากพรรคการเมืองส่วนใหญ่ก่อตั้งขึ้นโดยการอิงตัวบุคคล เมื่อบุคคลดัง

กล่าวหมิ่นอำนาจหรือยุติบทบาท พรรคนั้นก็จักสลายตัวไป ทำให้พรรคการเมืองไม่ได้แสดงบทบาทสำคัญในการริเริ่มนโยบาย แต่แนวโน้มในอนาคต พรรคการเมืองเกาหลีใต้ได้เริ่มพัฒนาไปสู่ระบบสองพรรค ส่วนปัญหาความเป็นภูมิภาคนิยม ซึ่งเป็นผลกระทบจากการพัฒนาในช่วงรัฐบาลเผด็จการ ที่การพัฒนากระจุกอยู่เฉพาะในบางพื้นที่ อันเป็นเหตุให้เกิดความเหลื่อมล้ำ กอปรกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ได้นำไปสู่พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ประชาชนลงคะแนนให้แก่ผู้สมัคร ซึ่งมีภูมิลำเนาเป็นบุคคลในพื้นที่หรือผูกพันกับพื้นที่ โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับนโยบาย สำหรับปัญหานี้ผู้นำการเมืองบางคน ได้ใช้ความพยายามในการแก้ไข ส่วนอิทธิพลของลัทธิขงจื้อ แม้ส่วนหนึ่งของคำสอนขัดต่อหลักการประชาธิปไตย แต่ก็ได้มีผลการศึกษาในเชิงประจักษ์ระบุว่า คำสอนของลัทธิขงจื้อไม่ได้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตย

บรรณานุกรม

- ของอิลจุนและวิเชียร อินทะสี. *ประวัติศาสตร์การเมืองเกาหลีสมัยใหม่*. (อยู่ในกระบวนการตีพิมพ์).
- Ahn, Chung-Si. 1997. Economic dimension of democratization in South Korea. In *Democratization in Southeast and East Asia*, edited by Anek Laothamatas, 237-58. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Bermeo, Nancy. 1992. Democracy and the lessons of dictatorship. *Comparative Politics* 24, no. 3 (April): 273-90.
- Chung, Young-lob. 2007. *South Korea in the fast lane: Economic development and capitalism*. Oxford: Oxford University Press.
- Dahl, Robert A. 1971. *Polyarchy: Participation and opposition*. New Haven: Yale University Press.
- Deuchler, Martina. 1992. *The Confucian transformation of Korea: A study of society and ideology*. Cambridge: Harvard University Press.
- Diamond, Larry. 1992. Economic development and democracy reconsidered. *American Behavioral Scientist* 35, no. 4/5 (March/June): 450-99.
- . _____. 1994. Rethinking civil society: Toward democratic consolidation. *Journal of Democracy* 5, no. 3 (July): 7-11.
- Eckert, Carter J., Ki-baik Lee, Young Ick Lew, Michael Robinson, and Edward W. Wagner. 1990. *Korea old and new a history*. Seoul: Ilchokak.

- Fetzer, Joel S., and J. Christopher Soper. 2007. The effect of Confucian values on support for democracy and human rights in Taiwan. *Taiwan Journal of Democracy* 3, no.1 (July): 143-54.
- Geddes, Barbara. 1999. What do we know about democratization after twenty years? *Annual Review of Political Science* No. 2 (June): 115-44.
- Gill, Graeme. 2000. *The dynamics of democratization: Elites, civil society and the transition process*. New York: St. Martin's Press.
- Ha, Young-Sun. 1999. The historical development of Korean globalization: Kuchehwa and Segyehwa. In *Democratization and globalization in Korea: Assessments and prospects*, edited by Chung-in Moon and Jongryn Mo, 159-78. Seoul: Yonsei University Press.
- Han, In-sup. 2005. Kwangju and beyond: Coping with past state atrocities in South Korea. *Human Rights Quarterly* 27, no. 3 (August): 998-1045.
- Huntington, Samuel P. 1984. Will more countries become democratic? *Political Science Review* 99, no. 2 (Summer): 193-218.
- _____. 1991. *The third wave: Democratization in the late twentieth century*. Norman: University of Oklahoma Press.
- Kang, David C. 2001. The institutional foundations of Korean politics. In *Understanding Korean politics*, edited by Soong Hoom Kil and Chung-in Moon, 71-105. Albany: State University of New York Press.

- Karl, Terry Lynn. 1990. Dilemmas of democratization in Latin America. *Comparative Politics* 23, no. 1 (October): 1-21.
- Kihl, Young Whan. 1994. The legacy of Confucian culture and South Korean politics and economics: An interpretation. *Korea Journal* 34, no. 3 (Autumn): 37-53.
- _____. 2005. *Transforming Korean politics: Democracy, reform, and culture*. Armonk: M.E. Sharpe.
- Kim, Byung-Kook. 1998. Korea's crisis of success. In *Democracy in East Asia*, edited by Larry Diamond and Marc F. Plattner, 113-32. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Kim, Eun Mee. 2000b. Reforming the Chaebols. In *Institutional reform and democratic consolidation in Korea*, edited by Larry Diamond and Doh Chull Shin, 171-98. Stanford: Hoover Institution Press.
- Kim, Hyuk-Rae. 2000c. The state and civil society in transition: The role of non-governmental organizations in South Korea. *Pacific Review* 13, no. 4: 55-69.
- Kim, Hyung-A. 2004. *Korea's development under Park Chung-bee: Rapid industrialization, 1961-79*. London: RoutledgeCurzon.
- Kim, Sunhyuk. 2000a. *The politics of democratization in Korea: The role of civil society*. Pittsburgh: Pittsburgh University Press.
- _____. 2007. Civil society and democratization in South Korea. In *Korean society: Civil society, democracy, and the state*, edited by Charles K. Armstrong, 53-71. London: Routledge.

- Kim, Yung-Myung. 1997. Asian-style democracy: A critique from East Asia. *Asian Survey* 37, no. 12 (December): 1119-134.
- Koh, B.C. 1997. South Korea in 1996: Internal strains and external challenges. *Asian Survey* 37, no. 1 (January): 1-9.
- Koo, Hagen. 1991. Middle class, democratization, and class formation: The case of South Korea. *Theory and Society* 20, no. 4 (August): 485-509.
- Lee, Chong-Sik. 1981. South Korea in 1980: The emergency of a new authoritarian order. *Asian Survey* 21, no. 1 (January): 125-43.
- Lee, Namhee. 2007. *The making of Minjung: Democracy and the politics of representation in South Korea*. Ithaca: Cornell University Press.
- Lipset, Seymour Martin. 2003. Political man: The social bases of politics. In *The democracy sourcebook*, edited by Robert Dahl, Ian Shapiro, and Jose Antonio Cheibub, 56-64. Cambridge: The MIT Press.
- Oh, John Kie-chang. 1999. *Korean politics: The quest for democratization and economic development*. Ithaca: Cornell University Press.
- Pye, Lucian W. 1990. Political science and the crisis of authoritarianism. *American Political Science* 84, no.1 (March): 3-19.
- Rustow, Dankwart A. 1970. Transitions to democracy: Toward a dynamic model. *Comparative Politics* 2, no.3 (April): 337-63.

- Saxer, Carl J. 2004. Generals and presidents: Establishing civilian and democratic control in South Korea. *Armed Forces & Society* 30, no. 3 (Spring): 383-408.
- Scalet, Steven, and David Schmitz. 2002. State, civil society, and classical liberalism. In *Civil society and government*, edited by Nancy L. Rosenblum and Robert C. Post, 26-47. Princeton: Princeton University Press.
- Shin, Doh Chull, and Jason Wells. 2005. Challenge and change in East Asia: Is democracy the only game in town? *Journal of Democracy* 16, no. 2 (April): 88-101.
- Steinberg, David I., and Myung Shin. 2006. Tensions in South Korean political parties in transition: From entourage to ideology? *Asian Survey* (July-August): 517-37.
- Walzer, Michael. 2003. The concept of civil society. In *Toward a global civil society*, edited by Michael Walzer, 7-27. Providence: Berghahn Books.
- You, Jong-keun. 2001. Values, culture, and democracy: A Korean perspective. In *Democracy, market economics, and development: An Asian perspective*, edited by Farrukh Iqbal and Jong-Il You, 169-80. Washington, D.C.: The World Bank.